

Journal

2020

ročník VI., mimoriadne číslo 3

| socioterapie

Špecifiká sociálnej práce
v pandemickej situácii COVID-19

Journal Socioterapie, ročník VI., mimoriadne číslo 3, 2020

Vydavateľ: Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17 novembra 1, 080 78 Prešov, <https://www.unipo.sk/filozoficka-fakulta/ieasp-ff/journal-socioterapie/>

Predsedička redakčnej rady: prof. PhDr. Beáta BALOGOVÁ, PhD.

Šéfredaktori/ky: Mgr. Peter GARBARČÍK, PhD.; Mgr. Anna JAŠKOVÁ, PhD.; Mgr. Antónia SABOLOVÁ FABIANOVÁ, PhD.; Mgr. Michaela SKYBA, PhD.

Redakčná rada a recenzenti/ky: doc. PhDr. Jozef KREDÁTUS, PhD., FF PU v Prešove; prof. PhDr. Kvetoslava REPKOVÁ, CSc., IVPR v Bratislave a FF PU v Prešove; prof. PhDr. Viera BILASOVÁ, CSc., FF PU v Prešove; doc. PaedDr. Lenka PASTERNAKOVÁ, PhD., FF PU v Prešove; prof. PaedDr. Anna HUDECOVÁ, PhD., PF KU v Ružomberku; prof. PaedDr. Jana LEVICKÁ, PhD., UCM v Trnave; doc. PhDr. Eva MYDLÍKOVÁ, PhD., FZaSP Trnavská univerzita v Trnave; doc. PhDr. Alžbeta BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, PhD., PF UMB v Banskej Bystrici; prof. PhDr. Eva ŽIAKOVÁ, CSc., FF UPJŠ v Košiciach; doc. JUDr. Mgr. Dušan ŠLOSÁR, PhD., FF UPJŠ v Košiciach; doc. PhDr. Markéta RUSNÁKOVÁ, PhD., PF KU v Ružomberku; prof. PhDr. Jaroslav VEŠTEŠKA, PhD., PF UK v Prahe; Mgr. Zuzana TRUHLÁŘOVÁ, PhD., FF UHK v Hradci Králové; prof. Mgr. Kamil KARDIS, PhD., GTF PU v Prešove; prof. PhDr. Tomáš HANGONI, PhD., PBF PU v Prešove; prof. PaedDr. Ctibor HATÁR, PhD., PF UKF v Nitre; doc. PhDr. Oldřich MATOUŠEK, PhD., FF UK v Prahe; PhDr. Eva DRAGOMIRECKÁ, PhD., FF UK v Prahe; dr. hab. Marta UBERMAN, UR w Rzeszowie; Ks. dr. hab. Janusz MIERZWA, prof.; dr. hab. Leon SZOT, prof. UPJP2 w Krakowie; prof. dr. hab. Joanna TRUSZKOWSKA, PWSIP w Łomży; prof. dr. hab. Henryk SKOROWSKI, UKSW w Warszawie; prof. dr. hab. Joanna Mysona BYRSKA, Uniwersytet J. P. II. w Krakowie; Ing. Mgr. Zuzana POKLEMBOVÁ, PhD., IESP FF PU.

Editori/ky: prof. PhDr. Beáta BALOGOVÁ, PhD.; Ing. Mgr. Zuzana POKLEMBOVÁ, PhD.; Mgr. Peter GARBARČÍK, PhD.

Technickí redaktori/ky a grafické spracovanie: Mgr. Peter GARBARČÍK, PhD.; Mgr. Anna JAŠKOVÁ, PhD.; Mgr. Martin KNUROVSKÝ; Mgr. Ľubica LIBÁKOVÁ; Mgr. Antónia SABOLOVÁ FABIANOVÁ, PhD.

Afiliácia: časopis bol publikovaný ako výstup projektu VEGA č. 1/0433/20 s názvom *Faktory formálnej a neformálnej starostlivosti v systéme dlhodobej starostlivosti*.

Periodicita: 2x ročne

Titulka: www.canva.com, Mgr. Peter GARBARČÍK, PhD.

© Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2020.

ISSN 2453-7543

Obsah

EDITORIÁL

BEÁTA BALOGOVÁ, ZUZANA POKLEMBOVÁ, PETER GARBARČÍK.....	4
---	---

ŠPECIFIKÁ SOCIÁLNEJ PRÁCE V PANDEMICKEJ SITUÁCII COVID-19 NA SLOVENSKU

Správa o priebehu náhradného plnenia praxe BEÁTA BALOGOVÁ, ZUZANA POKLEMBOVÁ, EVA DEMJANOVÁ, ĽUBICA LIBÁKOVÁ.....	6
Rozhovory študentov a študentiek ZUZANA POKLEMBOVÁ, EVA DEMJANOVÁ (eds.)	8

VEDECKÉ STATE

Príklady dobrej praxe v kontexte COVID-19 MICHAELA SKYBA	24
Sociálno-politické aspekty pandémie ERIK GERMUŠKA	33

RECENZIA

Manipulation. A guide to mind control techniques, stealth persuasion, and dark psychology secrets DEBORAH WEISS	42
---	----

SPRÁVA Z PODUJATIA

16. študentská vedecká a umelecká konferencia (Správa z inštitútového kola a fakultného kola)	45
---	----

Editoriál

Cieľom mimoriadneho čísla šiesteho ročníka *Journalu Socioterapie*, ktorý vydáva *Inštitút edukológie a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove* je predovšetkým priblížiť špecifiká odbornej praxe budúcich sociálnych pracovníkov a pracovníčok v pandemickej situácii Covid-19 na Slovensku.

Pandémia koronavírusu zasiahla Slovensko práve v čase, keď sa letný semester akademického roka 2019/2020 rozbíhal a schyľovalo sa k nástupu študentov a študentiek na súvislú prax. Jej absolvovanie prinieslo študentom a študentkám, ako aj vyučujúcim tento predmet, mnohé výzvy, ale i príležitosti pre prehodnotenie pohľadu na aktuálnu sociálnu prácu a jej schopnosť a pripravenosť reflektovať meniace sa podmienky súčasnej spoločnosti.

Tieto zmeny sa nevyhnutne odrazili aj v praxi sociálnej práce a odbornej praxi budúcich sociálnych pracovníčok a pracovníkov, ktorá je jej neoddeliteľnou súčasťou. Okrem skráteného prepisu rozhovorov s odborníkmi z rôznych oblastí sociálnej práce na Slovensku, vedených študentkami a študentmi odboru Sociálna práca na *Inštitúte edukológie a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove*, prinášame aj rozhovory z prostredia *Ukrajiny*, v ktorej trávili obdobie pandémie zahraniční študenti nášho inštitútu.

Súčasťou tohto mimoriadneho čísla je aj skrátená správa prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD., Ing. Mgr. Zuzany Poklembovej, PhD., Mgr. Evy Demjanovej, PhD. a Mgr. Ľubice Libákovovej, informujúca o špecifickom priebehu odbornej praxe študentov a študentiek v pandemickej situácii Covid-19 a príspevky doc. Mgr. Michalely Skyba, PhD. o service-learningových aktivitách študentov počas pandémie „*Príklady dobrej praxe v kontexte Covid-19*“ a PhDr. Erika Germušku, PhD. „*Sociálne-politické aspekty pandémie*“, v ktorom sa autor venuje problematike súvzťažnostiam pandémie koronakrízy a jej vplyvov na zaužívané spôsoby života v dnešnej spoločnosti, ktoré si vyžadujú zmenu postoja človeka k svojej role občana štátu a zároveň člena rodiny.

V závere tohto čísla pripájame správu Mgr. Anny Jaškovej, PhD. z inštitútového kola 16. *Študentskej vedeckej a umeleckej konferencie* a kritickú recenziu Mgr. Antónie Sabolovej Fabiánovej, PhD. na knihu Deborah Weiss „*Manipulation. A guide to mind control techniques, stealth persuasion, and dark psychology secrets*“.

Beáta Balogová, Zuzana Poklembová a Peter Garbarčík (editori čísla)

ŠPECIFIKÁ SOCIÁLNEJ PRÁCE V PANDEMICKEJ SITUÁCII COVID-19 NA SLOVENSKU

SPRÁVA O PRIEBEHU NÁHRADNÉHO PLNENIA PRAXE

Beáta BALOGOVÁ, Zuzana POKLEMBOVÁ, Eva DEMJANOVÁ, Ľubica LIBÁKOVÁ

prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD.

Ing. Mgr. Zuzana Poklembová, PhD.

Mgr. Eva Demjanová, PhD.

Mgr. Ľubica Libáková

Inštitút edukológie a sociálnej práce

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

E-mail: beata.balogova@unipo.sk

E-mail: zuzana.poklembova@gmail.com

E-mail: eva.demjanova@unipo.sk

E-mail: lubkalibakova@gmail.com

Priebežná a súvislá prax, ktorú študentky a študenti sociálnej práce na *Inštitúte edukológie a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove* každoročne absolvujú, je dôležitou súčasťou ich odbornej prípravy na profesionálny výkon, ich budúceho náročného a pre spoločnosť dôležitého povolania. Cieľom tejto praxe je predovšetkým poskytnutie praktických príležitostí pre bližšie porozumenie systému rôzneho typu organizácií a inštitúcií, ktoré sú súčasťou sociálnej práce na Slovensku. Študentky a študenti získavajú možnosť poznať poslanie a činnosť vybraných sociálnych subjektov, ich organizačnú štruktúru, organizáciu a obsah činnosti, špecifiká práce s klientmi, a konfrontovať získané teoretické poznatky. Priamo v podmienkach aktuálnej praxe sociálnej práce si rozširujú svoje doterajšie poznatky z oblasti ekonómie, legislatívy, manažmentu a organizácie

sociálnych služieb a prehľadujú svoje kompetencie pri realizácii konkrétnych metód a techník sociálnej práce, spoznávajú rôzne spôsoby ich realizácie, ako aj možnosti a obmedzenia ich uplatnenia v kontexte špecifik konkrétnych situácií.

Rýchle zavedenie série ochranných opatrení súvisiacich s rastúcim počtom potvrdeného výskytu Covid-19, ktoré boli zamerané predovšetkým na tých najzraniteľnejších zo spoločnosti, ľudí so zníženou imunitou, polymorbiditami a vo vyššom veku, síce ochránilo slovenskú populáciu pred podobným dramatickým priebehom tohto ochorenia ako sme mali možnosť vidieť v menej šťastných susedných krajinách, súčasne však zabránilo študentkám a študentom mnohých odborov, vrátane sociálnej práce, nastúpiť na prax.

Nakoľko absolvovanie praxe je základnou súčasťou pregraduálnej prípravy budúcich sociálnych pracovní-

čok a pracovníkov, nastavenie podmienok jej náhradného plnenia prebiehalo plne pod záštitou a odbornou kontrolou garantky štúdia prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD., ktorá je v súčasnosti dekanou *Filozofickej fakulty*

Prešovskej univerzity v Prešove.

Najmä študentkám a študentom vyšších ročníkov sa podarilo absolvovať aspoň časť priebežnej praxe. Súvislú prax, na ktorú mali študenti a študentky nastúpiť dva týždne po vyhlásení výnimočného stavu z dôvodu pandemickeho šírenia koronavírusu, však bolo potrebné tento akademický rok absolvovať náhradným plnením.

Je potešujúce, že môžeme skonštatovať, že študentky a študenti aktívne vyhľadávali možnosť na zapojenie sa do pomoci najviac postihnutým skupinám obyvateľov už predtým ako bolo jasné, že tieto aktivity budú tvoriť súčasť ich tohoročnej odbornej praxe. Podľa momentálnych potrieb a požiadaviek dynamicky sa meniacej aktuálnej situácie sa zapájali do šitia ochranných rúšok pre jednotlivcov i pre pomáhajúcich profesionálov, vyrábali a bezplatne distribuovali dezinfekčné prostriedky, nakupovali základné potraviny, hygienické potreby a zdravotnícky materiál pre ľudí z najviac ohrozených skupín, organizovali susedskú výpomoc. Tak ako

sa menila situácia v krajine, postupne sa pridávali ďalšie aktivity, študenti a študentky pomáhali s prípravou sociálne ohrozených detí do školy, roznášali knihy seniorom, ktorí mali obmedzené možnosti sociálneho kontaktu, zapájali sa do charitatívnych športových podujatí, pomáhali na mestských a obecných úradoch, informovali spoluobčanov o možnostiach dostupnej finančnej, sociálnej i materiálnej pomoci.

Ako pedagogičky sme hrdé na aktívny postoj našich študentiek a študentov v tejto situácii. Aby však v rámci predmetu Odborná prax preukázali aj hlbšie porozumenie odbornej stránky problematiky a priamym dôsledkom bezprecedentnej situácie na prax sociálnej práce, súčasťou absolvovania predmetu mohlo byť aj vedenie odborného rozhovoru so zvolenou sociálnou pracovníčkou alebo pracovníkom na tému: *Špecifiká sociálnej práce v pandemickej situácii Covid-19*. Podľa zadaných inštrukcií mal rozhovor obsahovať päť až desať otázok, ktoré si mali študenti a študentky individuálne vopred pripraviť. Otázky a štruktúra jednotlivých rozhovorov sa teda mierne líšia, o to viac však odrážajú špecifiká jednotlivých špecializácií a špecifik v rámci rozmanitého uplatnenia sociálnej práce.

Zdroj: študenti a študentky IESP.

ROZHOVORY ŠTUDENTOV A ŠTUDENTIEK

Zuzana POKLEMBOVÁ, Eva DEMJANOVÁ (eds.)

Ing. Mgr. Zuzana Poklembová, PhD.

Mgr. Eva Demjanová, PhD.

Inštitút edukológie a sociálnej práce

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

E-mail: zuzana.poklembova@gmail.com

E-mail: eva.demjanova@unipo.sk

Rozhovor č. 1: Sociálna pracovníčka s osemnásťročnou praxou, v súčasnosti pracuje v *Centre pre deti a rodinu (CDR)*.

V čom ste najviac postrehli rozdiel pred a po Covid-19 vo vašom zariadení resp. ako sa zmenila situácia vo vašej konkrétnej oblasti?

Dodržovali sme obmedzenia vyplývajúce z usmernení zriaďovateľa, v tomto období boli obmedzené kontakty detí s biologickou rodinou (zákaz návštev rodičov v CDR, blízkych osôb v CDR, zákaz návštev detí v domácnosti rodičov, u blízkych osôb). Deti boli s biologickou rodinou v kontakte prostredníctvom soc. sietí, telefonicky, písomne.

Ako vy vnímate situáciu, ktorá je teraz?

Opatrenia sa postupne uvoľňujú, takže pozitívne.

Myslíte, že nastanú nové pravidlá alebo nariadenia, čo sa týka zariadenia po Covid-19?

K tomu sa aktuálne nevieme vyjadriť, budeme dodržiavať platné

usmernenia týkajúce zariadení na výkon opatrení SPODaSK.

Báli ste sa o svoje zdravie, keď ste videli, že vírus postihuje aj sociálne zariadenia?

V zariadeniach ako je naše, t.j. v centrách pre deti a rodiny, neboli zistené pozitívne prípady vír. infekcie. Deti sme sa snažili chrániť dodržiavaním protiepidemiologických opatrení, tieto opatrenia dodržiavali zamestnanci aj deti.

Ako ste museli prispôbovať výkon činnosti sociálnej práce počas tejto pandémie?

Výkon soc. práce sme prispôbili aktuálnej situácii, aby nedošlo k ohrozeniu detí, zamestnancov CDR. Využívali sme informačné technológie v kontakte so spolupracujúcimi inštitúciami, zintenzívnili sme frekvenciu kontaktov prostredníctvom sociálnych sietí, telefonicky, písomne. S rodinami klientov sme boli v častejšom telefonickom kontakte.

Ako vnímali deti v soc. zariadení epidémiu koronavírusu, ovplyvnilo ich to v bežnom živote?

Deťom bola situácia primerane vysvetľovaná, v prípade potreby konkrétne situácie aj opakované, samozrejme mali obmedzené vychádzky, spoločné akcie, nenavštevovali školy.

Pracovali ste vy, ako sociálne pracovníčky v obmedzenom režime alebo ako to prebiehalo počas epidémie?

Pracovali sme tak ako za bežnej situácie s dodržaním protiepidemiologických opatrení.

Ako sa deti zvládali učiť počas karantény?

Pre deti to bolo náročné obdobie z hľadiska prípravy na školské vyučovanie, maximálne boli vyťažení výchovní pracovníci, ktorí suplovali úlohu učiteľov. Deti potrebovali pomoc a podporu zo strany pracovníkov CDR.

Vyskytli sa konflikty medzi pracovníčkami a deťmi, pokiaľ áno, akým spôsobom ste ich riešili?

Konfliktné situácie boli primerané náročnému obdobiu, ktoré nebolo štandardným obdobím ani pre deti, ani pre zamestnancov, situácie sa riešili pohovormi, neustálym vysvetľovaním.

Považujete Vašu prácu v momentálnej situácii za náročnejšiu ako pred COVID-19?

Závisí to od konkrétneho prípadu. Na našej oblasti k výraznej zmene nedošlo, pretože naša profesia súvisí s uplatňovaním multidisciplinárnych prístupov aj za normálnych okolností.

Rozhovor viedla: Laura Behyňová,
I. ročník SOP

Rozhovor č. 2: Sociálna pracovníčka zo Spišského podhradia.

Aké opatrenia ste prijali v rámci mesta?

Všetky konkrétne opatrenia sú zverejnené na webstránke mesta www.spisskepohradie.sk.

- povinnosť nosiť ochranné rúško, prípadne inú alternatívnu ochranu tváre (šál, šatka) všade okrem domácnosti,
- nariaďuje sa vykonávať v katastri mesta dezinfekciu autobusových zastávok, lavičiek, informačných tabúl pravidelne raz za týždeň až do odvolania (zodpovedný Mestský úrad Spišské Podhradie),
- v prípade vyčerpania všetkých vlastných ľudských zdrojov MsÚ Spišské Podhradie sa nariaďuje povolať na výkon zvládnutia pandémie Covid-19 zamestnancov

škôl a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Spišské Podhradie,

- mesto zabezpečí sociálne znevýhodneným občanom ochranné rúško (rúško bude možné opätovne brať pri šesťdesiatich stupňoch bežnými prácami prostriedkami, odporúčané je denné pranie),
- mesto ponúka pre opustených, seniorov, imobilných a chorých, ktorí nemajú v meste príbuzných alebo blízkych, počas pracovných dní prostredníctvom svojich zamestnancov, slovenských skautov zo Spišského Podhradia a dobrovoľníkov, pomoc s nákupom základných potravín, liekov a drogérie. Túto pomoc môže využiť jedna domácnosť najviac dvakrát týždenne, pričom maximálna hmotnosť jedného nákupu je obmedzená na 10 kilogramov.

- stravovanie s donáškou zabezpečujú tieto stravovacie zariadenia: *Apetít, Penzión St. Martin Spišská Kapitula, Penzión Podzámok.*

Riadili sme sa opatreniami, ktoré postupne vydával *Ústredný krízový štáb Slovenskej republiky*. V meste je zriadený *Krízový štáb mesta Spišské Podhradie*, ktorý tieto opatrenia aplikoval na miestne podmienky.

Ako sa sprísnilo opatrenia, keď vo vašom meste potvrdili prvý pozitívny prípad?

Domáca karanténa pozitívne testovaných a ich rodinných príslušníkov, napr. *Slovenská pošta* pozastavila doručovanie listov do rizikovej oblasti *Rybniček - Štefánikova ulica*, na mestskom úrade boli skrátené úradné hodiny pre verejnosť, v kanceláriách boli namontované ochranné zásteny z plexiskla a zabezpečené ochranné a hygienické potreby (rukavice, rúška, dezinfekcia rúk a pod.).

Ako ste boli v tejto situácii nápo- mocní ako sociálni pracovníci?

Vykonávali sme monitoring marginalizovanej rómskej komunity, telefonickú komunikáciu a usmerňovanie klientov, nákup potravín, informácie o ďalšom postupe riešenia situácie.

Kto vás usmerňoval ako máte postupovať?

Krízový štáb mesta v spolupráci s *Regionálnym úradom verejného zdravotníctva v Poprade*.

Vzhľadom na to, že ste boli priamo účastníčkou testovania Rómov, môžete priblížiť ako to prebiehalo?

Po spracovaní menných zoznamov osôb, ktoré boli navrhnuté na testovanie bola vykonaná objednávka

na testovanie Covid-19 – *RÚVZ Poprad*. Testovanie sa realizovalo v spolupráci s *Mestom Spišské Podhradie – RÚVZ Poprad – Ozbrojené sily SR – Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity – Polícia SR – Nemocnica Levoča*. Sociálni pracovníci, terénni sociálni pracovníci a pracovníci ko-

munitného centra poskytovali pri testovaní súčinnosť nie len organizačne (informovanie klientov o mieste a čase konania testovania), ale aj fyzickou prítomnosťou. Sociálni pracovníci boli priamo prítomní pri testovaní ako súčasť testovacieho tímu.

Uskutočnilo sa testovanie na Covid-19 aj u zamestnancov?

Áno. Testovaní boli tí pracovníci, ktorí najviac prichádzali do priameho kontaktu s rizikovou skupinou obyvateľstva.

Chodievali terénny sociálni pracovníci priebežne aj do komunity?

Terénny sociálny pracovník navštevoval komunitu intenzívne a pravidelne, taktiež boli priamymi účastníkmi testovania Rómov.

V Spišskom Podhradí ste mali niekoľko nakazených prípadov v rómskej komunite, ako ste postupovali pri ich oddelení od ostatných?

Všetky rodiny boli izolované v domácej karanténe v mieste bydliska. Tieto rodiny monitorovala hliadka polície dvadsaťštyri hodín denne. Obydlia boli ohraničené bezpečnostnou páskou, výjazdy áut boli zablokované betónovými panelmi.

Mesto má komunitné centrum, zapojili ste sa do šitia rúšok a podobných aktivít?

Pracovníčky komunitného centra ušili približne tisíc kusov látkových rúšok. Boli nápomocní pri testovaní komunity, pri distribúcii rúšok

a mliečnych výrobkov (mesto dostalo sponzorský dar) pre seniorov nad šesťdesiatpäť rokov a rómsku komunitu. Aj naďalej poskytovali sociálne poradenstvo.

Prijali ste nejaké opatrenia, ktoré plánujete dodržiavať natrvalo?

Zatiaľ nie.

Rozhovor č. 3: Sociálna pracovníčka s dvadsaťročnou praxou, v súčasnosti pracuje na UPSVaR.

Ako pandémie Covid-19 ovplyvnila

Vašu prácu na úrade?

Zmenil sa spôsob vybavovania klientov, klienti nie sú vybavovaní priamo v kanceláriách, sú vybavovaní na začiatku chodby, prevažuje predovšetkým telefonický kontakt, doklady zasielajú poštou prípadne e-mailom.

Ako sa Vám zmenila pracovná doba na úrade počas pandémie?

Pracovná doba počas pandémie COVID-19 bola upravená na tri hodiny denne (pondelok až piatok) a to od 08.00 do 11.00 hod., potom nastala úprava stredy, v stredu boli stránkové hodiny od 13.00 do 15.00 hod., od 11.05.2020 je pracovná doba v pôvodnom režime - pondelok, utorok od 08.00 do 15.00 hod., streda od 08.00 do 17.00 hod., štvrtok je neúradný deň, piatok od 08.00 do 12.00 hod. (obedňajšia prestávka od 12.00 do 13.00 hod.).

Aké opatrenia sa vykonávali alebo boli vykonávané na úrade?

Povinné nosenie rúšok, zamestnanci aj klienti, povinná dezinfekcia rúk, klienti aj zamestnanci, pri vstupe do budovy a merala telesná teplota klientov a dezinfikujú sa ruky klientom, budova sa zamyká a otvára

Rozhovorviedla: Mária Biroščáková, II. ročník SOP

sa len počas stránkových hodín, vstup najprv po troch klientoch, potom sa počet zvýšil na päť klientov. Vždy je stanovená služba 5 ľudí, ktorí to všetko organizujú. Majú rúška a gumené rukavice. Samozrejme sú dvojmetrové odstupy. Do budovy nemajú prístup deti. Stoly sa pravidelne dezinfikujú. Každý zamestnanec dostal dezinfekčné gély a dezinfekciu na ruky, gumené rukavice, rúška.

Ako sa líšila Vaša práca, ako sociálnej pracovníčky pred pandémiou a počas pandémie?

Odlišnosť práce pred a počas pandémie spočíva hlavne v tom, že klienti uprednostnili skôr telefonický kontakt, doručovanie poštou a emailovú komunikáciu, bolo menej osobných návštev, ale postupne sa počet klientov na úrade zvýšil a každým dňom rastie počet klientov vybavovaných osobne, samozrejme sa dodržiajú prísne hygienické opatrenia.

V kontakte s klientom, ste vnímali nejaké obmedzenia počas pandémie? Ak áno, aké?

Nevníkala som žiadne obmedzenia, využívala som hlavne telefonickú komunikáciu, pokiaľ som niečo potrebovala, s klientom som sa spojila telefonicky a vysvetlila som, usmernila ho, následne na to som využívala a využívam naďalej a e-mailovú komunikáciu, prípadne poštu.

Vy ako sociálna pracovníčka pracujúca na úrade, mali ste možnosť pracovať z domu? Vykonyvali ste tzv. HOME OFFICE?

Nie, nebola možnosť využívať Home Office, túto službu využívali a ešte využívajú iba naši technickí pracovníci, naši informační technici.

Mali ste obavy z prípadnej nákazy (v práci)?

Najprv som mala obavy, ale časom som si zvykla.

Rozhovor viedla: Vanesa Gregová,
II. ročník SOP

Rozhovor č. 4: Sociálna pracovníčka s osemročnou praxou je aktuálne koordinátorkou sociálnych služieb v Gréckokatolíckej charite Prešov.

Čo Vás viedlo k štúdiu sociálnej práce?

O štúdium sociálnej práce som mala záujem už počas strednej školy kvôli dobrovoľníckej službe, ktorú som počas celej strednej školy vykonávala. Následne som k štúdiu sociálnej práce na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity pristupovala veľmi zodpovedne. Získala som veľa poznatkov a tým môj záujem o sociálnu prácu ešte vzrástol.

Zaujímalí ste sa počas štúdia o stáže alebo prax?

Počas štúdia som sa dvakrát zúčastnila IP Erasmus vo Fínsku, čo moje smerovanie prehĺbilo. Počas celého štúdia na vysokej škole som sa naďalej venovala dobrovoľníctvu.

Kam smerovala vaša cesta po skončení štúdia?

Po skončení štúdia v roku 2012 som sa zamestnala na Gréckokatolíckej charite Prešov, kde som pôsobila ako asistentka riaditeľa GKCH a v roku 2019 som sa stala koordinátorkou sociálnych služieb.

Ako vyzerala cesta, ktorá vás viedla k dobrovoľníctvu?

Desať rokov pred nástupom do práce som bola dobrovoľníčkou a tak nejako prirodzene smerovala moja cesta ku koordinátorstvu a vytvoreniu tímu dobrovoľníkov pri GKCH. Ako koordinátorka som sa snažila rozprávať s dobrovoľníkmi o téme *time management*, snažila som sa ich inšpirovať k zodpovednosti, dochvilnosti, organizačným schopnostiam a pod.

Aktuálne pôsobíte ako koordinátorka sociálnych služieb. Môžete mi bližšie špecifikovať vašu pracovnú činnosť?

Mojou úlohou je sprevádzať všetky sociálne služby GKCH, koordinovať ich, zavádzať štandardy kvality a rozvíjať ich. V Prešove máme: Centrum pre deti a rodiny - Domov Nádeje (nie je to sociálna služba, ale služba patriaca pod SPO), služby Pod Táborom, útulok, nízkoprahové denné centrum, špecializované sociálne poradenstvo, projekt *Terénna sociálna práca*. Vo Svidníku sa nachádza Domov na polceste, v Starej Ľubovni Dom sv. Anny, kde je zriadené rehabilitačné stredisko a služba včasnej intervencie. Nakoniec v Humennom, kde sa nachádza Dom sv. Júdu Tadeáša máme denný stacionár a od 1.7. má vzniknúť aj domov sociálnych služieb. Mojou úlohou je všetky tieto spomínané zariadenia koordinovať. Zodpovedám tiež za spracovanie a aktualizáciu interných predpisov sociálnych

služieb pre GKCH v rámci implementácie podmienok kvality poskytovanej sociálnej služby, vykonávam metódkú, konzultačnú, hodnotiacu, kontrolnú činnosť za zverenú oblasť a pod.

Ako ste riešili krízové situácie v čase pandémie Covid-19?

Štát niektoré naše služby označil ako subjekty hospodárskej mobilizácie s povinnosťou vypracovať podrobné Krízové plány, ktoré máme zverejnené na webe. V našom prípade sme vypracovali 5 plánov a mojou úlohou bolo spolu s vedúcimi zariadení a ich internými krízovými tímami pracovať na premyslení, realizácii, kontrole a tvorbe opatrení na predchádzanie COVIDu-19. Počas krízovej situácie máme v krízovom štábe GKCH každý delegované povinnosti, za ktoré zodpovedáme, sledujeme usmernenia hlavného hygienika, štátu a pod. Aktuálne pracujeme na plošnom testovaní zamestnancov a prijímateľov sociálnych služieb.

Mohli by ste konkretizovať akých subjektov hospodárskej mobilizácie sa to týka?

V GKCH sú subjektami hospodárskej mobilizácie Dom sv. Faustíny - domov na pol ceste, Centrum pre deti a rodiny - Domov nádeje, Pobytové sociálne služby Pod Táborom Prešov, Špecializované sociálne poradenstvá (Prešov, Svidník, Humenné) a Níz- koprachové denné centrum.

Pre lepšie porozumenie cieľom bolo v rámci vykonávania opatrenia hospodárskej mobilizácie zabezpečiť plnenie sociálneho zabezpečenia v takom rozsahu, aby sa zachovalo poskytovanie odborných, obslužných a ďalších činností v rozsahu vymedzenom zákonom o sociálnych službách pre daný druh sociálnej služby, ktorú

subjekt hospodárskej mobilizácie poskytuje. Dôležité bolo dodržiavať všetky nariadenia hlavného hygienika Slovenskej republiky, usmernenie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny.

Všetky tieto opatrenia smerujú, respektíve majú riešiť situáciu s výpadkami zamestnancov, zabezpečiť dodržiavanie všetkých preventívnych opatrení, doplniť ochranné preventívne opatrenia a zabezpečovať ochranné pracovné pomôcky, ako aj ochranné pomôcky pre prijímateľov sociálnej služby, žiadať zabezpečenie ochranných pomôcok na príslušnom vyššom územnom celku.

Snažili ste sa v takejto núdzovej situácii zapájať dobrovoľníkov?

Áno, zapájanie dobrovoľníkov sme sa snažili realizovať cez projekt *Pošli tašku*. Zámerom tohto projektu bolo uľahčiť život osamelým seniorom, zabezpečiť im nákup základných potravín, hygienických potrieb alebo liekov. Služba je poskytovaná práve našimi dobrovoľníkmi.

Boli realizované aj určité peňažné zbierky na pomoc bojujúcich ľudí s koronavírusom?

Samozrejme. Myslím si, že tu možno spomenúť *Darcovský maratón*. V deň, keď bol organizovaný *GivingTuesdayNow* sa podarilo v rámci našej kampane *Podaj pomoc* vyzbierať 391 EUR na podporu rodín a jednotlivcov.

Rozhovor viedla: Sandra Krajná, II. ročník SOP

Rozhovor č. 5: Sociálna pracovníčka s trojročnou praxou, v súčasnosti pracuje s marginalizovanou rómskou komunitou v komunitnom centre.

Sociálna práca je podceňovaná, ale aj keď si to neuvedomujeme je to dôležitá oblasť v spoločnosti. Ako podľa Vás vplyva koronavírus na oblasť sociálnej práce?

Podľa môjho názoru koronavírus ovplyvnil každého jednotlivca a rodinu. Oblasť sociálnej práce sa venuje problematike jednotlivca a rodiny, tým zvlášť v marginalizovanej rómskej komunite (MRK). V oblasti TSP - terénnej sociálnej práce, v ktorej pôsobím bolo potrebné vysvetliť čo je to Covid-19 aj keď sa o tom všade hovorilo v masmédiách, obecnom rozhlase, bolo potrebné vysvetliť, aby sa klienti zdržiavali doma. Poskytli sme distribúciu ochranných rúšok pre každého člena rodiny. Kanceláriu TSP kontaktoval Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), aby klienti neprichádzali na kontakt pre občana počas vyhlásenia mimoriadnej situácie, pretože úrady začali fungovať v obmedzenom režime. Tým, že ÚPSVaR fungovali obmedzene bolo potrebné klientom, ktorým sa narodilo dieťa alebo prišli o prácu a nemajú prístup na internet dať tlačivá ako žiadosť UoZ uchádzača o zamestnanie, žiadosť o príspevok a dohody o ukončení pracovného pomeru pomáhali zasieľať poštou alebo elektronicky. TSP si musel robiť každodenný monitoring komunity či sa neobjavil niekto s príznakmi Covid-19. Všetci, tí ktorí prišli zo zahraničia boli monitorovaní aj s rodinami a zdržiavali sa v domácej karanténe.

Prinesie, podľa Vášho názoru koronavírus trvalé zmeny v sociálnej práci? Pokiaľ áno, aké?

Neviem posúdiť opäť sa vraciame do starých zabehnutých koľají, ale stále dodržiavame preventívne hygienické opatrenia pri styku s klientom.

Narástla v tejto situácii žiadosť o pomoc? O aký druh najčastejšie?

Áno, tým že klienti stratili zamestnanie čo bolo tiež ovplyvnené koronavírusom bolo potrebné im zaslať ukončenie pracovného pomeru, asistovať pri vypísaní Žiadosti uchádzača o zamestnanie a Žiadosti o dávku v nezamestnanosti.

S akými technickými prekážkami sa stretávate pri výkone svojej práce v tejto pandemickej situácii? V

komunite, v ktorej pracujem boli MRK dosť disciplinovaní a rešpektovali nariadenia, dodržiavali aj nosenie rúšok alebo mali inú alternatívu na ochranu tváre. Aj pri preberaní dávok boli na pošte disciplinovaní a dodržiavali aj odstupy a prišli s rúškami na tvárach. Pri vypuknutí Covid-19 na Slovensku sme mali problém s ochrannými a dezinfekčnými pomôckami, ale v krátkej dobe sa nám ich podarilo zabezpečiť.

V čom spočívala pomoc v osadách? Urobili by ste niečo inak?

Pomoc spočívala v prvom rade o informovanosti čo je Covid-19 a zabezpečení, aby dodržiavali opatrenia hygienické a zdržiavali sa prevažne doma.

TSP bola prítomná pri organizovaní a testovaní na Covid-19 a ďalej poskytovala:

- pomoc klientom s tlačivom z ÚPSVaR (Žiadosť o zaradenie do evidencie uchádzača o zamestnanie, Žiadosť o dávku v hmotnej núdzi, Žiadosť o príspevok pri narodení dieťaťa, Žiadosť o prídavok na dieťa), zo Sociálnej poisťovne

(Žiadosť o dávku v nezamestnanosti),

- pomoc seniorom - pomoc s nákupom s objednaním liekov,
- pomoc žiakom s úlohami - informovanie, že úlohy sú zverejnené na stránke školy a kto nemá prístup k internetu môžeme rodičom vytlačiť úlohy.

Inak by som neurobila nič, oceňujem že štát pomáhal s vysvetľovaním súčasnej situácie a tým, že distribuoval do osád letáky v rómskom jazyku pre lepšie pochopenie.

Kedže sa cez pandémiu život spomalil a veľa ľudí muselo ostať doma s deťmi, niektorí prišli aj o prácu a tým vznikli problémy v rodinách. Stúplo podľa Vás do násilie? Aké môžu byť príčiny?

Neevidovala som násilie v komunite.

Aká je úloha terénnej sociálnej práce?

Keďže terénna sociálna práca pomáha priamo sociálne slabším rodinám a jednotlivcom, v tejto situácii sa terénny sociálni pracovníci stali ohrozenými. Zabezpečovali prevenciu Covid-19 a spoločne s inými odborníkmi poskytovali poradenstvo súvisiace s pandémiou a zabezpečovaním životných potrieb klientov.

Rozhovor viedla: Tereza Pašková,
II. ročník SOP

Rozhovor č. 6: Sociálna pracovníčka s trojročnou praxou, v súčasnosti pracuje prevažne so seniorami v zariadení sociálnych služieb.

Ako ste na začiatku reagovali na negatívne vyskytujúcu sa situáciu spojenú s COVID-19?

Keď sa na Slovensku objavili prvé prípady výskytu ochorenia COVID-19, hneď sme začali sledovať situáciu a plánovať opatrenia. Dôležité bolo informovať všetkých zamestnancov ako aj klientov o možnom nakazení, o tom čo je COVID-19, ako sa prenáša a ako sa môžeme chrániť pred nakazením.

Ked' ste sa dozvedeli o tomto víruse, začali ste robiť predbežné opatrenia vo vašom zariadení skôr alebo ste čakali na nariadenia od premiéra a ministerstiev?

Nečakali sme na usmernenia MZ SR, hneď sme začali s preventívnymi opatreniami, nakoľko sme zariadenie

sociálnych služieb, dezinfekcia priestorov sa u nás vykonáva denne. Napriek tomu sme posilnili zamestnancov, ktorý sa zamerali na dezinfekciu všetkých povrchov v zariadení. Dostatočne sme sa zásobili s dezinfekčnými prípravkami, ochrannými pomôckami. Urobili sme tak včas, nepatrili sme k tým ktorí trpeli nedostatkom ochranných prostriedkov.

Ako veľmi táto neprijemná situácia ovplyvnila Vašich zamestnancov a čo ste urobili pre ich ochranu a čo najlepšiu podporu v tejto negatívnej situácii?

Zamestnancom pri nástupe do práce sa meria telesná teplota, pri jej zvýšení by boli povinní opustiť pracovisko. Zamestnanci žijúci s členom rodiny pracujúcim v zahraničí, pri jeho návrate dodržiavať povinnú 14 dňovú karanténu a pred nástupom do práce sa preukázať s negatívnym testom na COVID-19. V práci

sú zamestnanci povinný používať dezinfekciu rúk, ochranné rukavice a masku tváre, počas celej pracovnej doby. Rukavice sa po každom úkone s klientom menia za nové.

Ako reagovali klienti na koronavírus, zákaz návštev a zákaz voľného pohybu aj mimo budovy zariadenia?

Klienti boli informovaní od samého začiatku, zákaz návštev a obmedzenie pohybu ich veľmi neprekvapil. Niektorí klienti boli natoľko zodpovední a pred obavami možného nákazu nosili rúška, ktoré si vyrobili sami na aktivitách. Zákaz návštev platí dodnes ako aj voľný pohyb mimo zariadenia. No napriek tomu sa im snažíme spríjemniť dlhé chvíle v zariadení, či pestovaním kvetín, spievaním obľúbených piesní alebo výrobou rôznych dekoračných predmetov.

Ako ste edukovali klientov o danej situácii?

Klientov sme informovali prostredníctvom jedného zamestnanca, ktorý bol na to určený. Tento zamestnanec informoval klientov skupinovo ale aj individuálne, tak aby informácie boli zrozumiteľne pre každého. Každé usmernenia týkajúce sa COVID-19 bolo zverejnené na nástenke dostupnej aj pre klientov aj pre zamestnancov.

Ako veľmi ovplyvnil koronavírus chod zariadenia, zamestnancov a klientov?

Možno bolo trochu cítiť strach aj u klientov aj u zamestnancov z novej nákazy. Niektorí klienti sa nevedeli na začiatku zmieriť s izoláciou ako aj s tým, že ich rodina nemôže navštíviť. No postupne si začali uvedomovať že to je pre nich najlepšie v danej situácii. Umožnili sme kaž-

dému telefonický kontakt, ako aj videohovor prostredníctvom messenger a FaceTime.

Vyskytli sa u klientov stresové situácie spojené so strachom z koronavírusu? Ak áno, čo konkrétne v nich vyvolalo obavy a ako ste im pomohli zvládať danú situáciu?

Vytvorili sme im tie najlepšie podmienky izolácie. Zamestnanci zodpovedne pristupujú k práci a k zavedeným opatreniam. Myslím, že sa cítia v zariadení bezpečne, možno na začiatku boli prejavy stresu u niektorých klientov, no postupne obavy pomizli.

Vyskytol sa vo vašom zariadení problém spojený s nedodržiavaním nariadených opatrení (nosenie rúšok, dezinfekcia rúk), ak áno u koho najčastejšie tento problém vznikol a prečo odmietali dodržiavať opatrenia?

Problémy s nedodržiavaním opatrení v našom zariadení nevznikli. Všetci pristupujeme zodpovedne.

Aká je vaša momentálna situácia v zariadení po postupnom uvoľňovaní opatrení?

Momentálne začíname prijímať nových prijímateľov sociálnej služby, no za zmenených podmienok. Nový klient musí pred nástupom do zariadenia absolvovať 14 dňovú karanténu v zariadení zriadenom obcou alebo VÚC a pred ukončením karantény sa preukázať negatívnym testom na COVID-19. Zákaz návštev a voľný pohyb klientov naďalej platí. No veríme, že sa to čoskoro zmení. Všetci zamestnanci a klienti boli testovaní na COVID-19 a u všetkých výsledky boli negatívne.

Aké iné, resp. lepšie opatrenia by ste navrhovali Vy ako sociálna pracovníčka vo vašom zariadení v súvislosti s COVID-19 a prečo?

Ako sociálna pracovníčka sa sto-
tožňujem s nariadeniami hlavného
hygienika, nariadené a zavedené
opatrenia sú postačujúce a bezpečne
voči klientom. Nakoľko sa v našom
zariadení, dokonca v celom našom

okrese nevyskytol ani jeden prípad
ochorenia COVID-19, by som pristú-
pila k uvoľňovaniu opatrení voči na-
ším klientom, umožnila by som im
za určitých podmienok voľný pohyb
mimo areálu zariadenia no samo-
zrejme v rámci mesta.

Rozhovor viedla: Alexandra Roma-
niuková, II. ročník SOP

Rozhovor č. 7: Sociálna pracovníčka so
sedemročnou praxou v Centre pre deti
a rodiny v Prešove.

*V čase pandémie reflektujeme možné
dôsledky vzniknutej pande-
mickej situácie na rodiny. Ako tento proces vnímate?*

V Centre pre deti a rodinu, ne-
môžu rodičia navštevovať svoje deti,
pokiaľ neprejde celá pandémia. Av-
šak tým, že sa táto situácia upokojila,
sú možné návštevy deti, ale prevažne
v exteriéri, napríklad vo vestibule
alebo na záhrade, ale samozrejme za
predpokladu dodržania všetkých hy-
gienických opatrení.

*Myslíte si, že môže v rodinách na-
stať problém týkajúci sa detí alebo rodičov z
dôvodu vzniknutej situá-
cie?*

Môže sa to stať, ale predovšetkým
musím zdôrazniť, že najhlavnejšia
je v tomto prípade vzťahová väzba
medzi rodičmi a deťmi. Tým, že rodi-
čia momentálne nenavštevujú svoje
deti tak často, nemajú možnosť lepšie
kreovať tento vzťah. Čo sa týka rodi-
čov, tí sú najčastejšie z rómskych ko-
munit, kde nie sú veľmi priaznivé
podmienky na dodržiavanie hygieny,
čo vlastne dané opatrenia vyžadujú
aj na základne návštevy svojho dieťa-

ťa. Pripúšťam, že ak hovoríme o ro-
dinnom vzťahu, môže sa stať, že tento
vzťah nadobudne inú podobu.

*Bude sociálna práca s rodinou v
momentálnej situácii o niečo ťaž-
šia ako predtým, alebo sa práca s rodinou nemení a
postup ostáva nezmenený?*

Práca s rodinou a plán sociálnej
práce s rodinou sa nijako nemení. Av-
šak dostali sme isté opatrenia (obme-
dzené možnosti) našej práce, či už sa
to týka kontaktovania iných inštitúcií
alebo komunitných centier. Avšak
v konečnom dôsledku tá práca je ne-
menná.

*Ak sú rodičia rozvedení a mali na-
príklad dieťa v striedavej starostli-
vosti a nemohli sa počas karan-
tény a zníženého pohybu
von stre- távať s jedným z rodičov,
mohlo to ovplyvniť vzťah s jedným z nich?*

Z nášho pohľadu a z pohľadu so-
ciálneho pracovníka to určite nejaký
dopad na to dieťa má. Avšak, všetko
je založené na dohode medzi rodičmi
počas pandémie, kto a ako dlho
to dieťa bude mať pri sebe respektíve,
kedy si ho prevezme ten druhý rodič.
Čiže, ak to zhrnieme do celku mohlo
to ovplyvniť vzťah dieťaťa s rodičmi.

Mohla sa podľa vás vzťahová situácia počas Covid-19 v rodine zhoršiť natoľko, že sa niektorí rodičia rozhodnú rozviesť?

U nás sme zatiaľ takéto prípady nezaznamenali, ale vylúčené to nie je. Z praxe avšak vieme, že napríklad násilie v rodinách sa počas tejto pandémie mohlo ešte viac vystupňovať z dôvodu pobytu v domácnosti, čo ovplyvňovalo aj emocionálnu stránku rodín.

Ako podľa vás ovplyvnila pandemická situácia sociálnych pracovníkov?

Rozhovor č. 8: Sociálna pracovníčka so štvorročnou praxou.

Prečo ste si vybrali povolanie sociálneho pracovníka?

Vždy som chcela pomáhať ľuďom, ktorí potrebujú pomoc. Táto profesia je nielen o pomáhaní konkrétnym ľuďom, ale predstavuje aj vzor humánnych vzťahov medzi ľuďmi. Profesia sociálneho pracovníka znamená okrem iného venovať sa svojej práci aj srdcom, pracovať s ľuďmi, ktorí potrebujú pomoc, starostlivosť, pozornosť a lásku.

Ktoré fázy vašej práce možno pripísať najnáročnejším?

Možno je to množstvo domácich úloh: upratovanie bytu a v súkromnom dome. Je veľmi ťažké vysvetliť staršiemu človeku, že na túto službu je vyhradený určitý čas a objem. Existujú normy pre dodávku potravín a vody. Niekedy urobíte všetko, už odídete, ale ak vidíte, že niečo trápi staršieho človeka a chcel by sa s vami porozprávať. Čas poskytnutia služby vypršal a pre túto staršiu osobu nie je zabezpečená konverzácia ako psychologická služba, pretože podľa zoznamu je jej pridelený čas a náklady.

Ak hovoríme o výkone našej práce, tak tá sa momentálne obmedzila prevažne na administratívnu činnosť. Nebolo umožnené, aby sme išli do terénu, nemohli sme priamo komunikovať s rodičmi. Komunikácia prebiehala len telefonicky alebo prostredníctvom sociálnych sietí. V tomto zmysle aj deti mali možnosť byť v kontakte s rodičmi.

Rozhovor viedla: Silvia Tkáčová,
I. ročník SOP

Ostatní ľudia na vás tiež čakajú so svojimi požiadavkami a rozmarmi.

Stretli ste sa už niekedy ako sociálny pracovník s etickým konfliktom? Ako ste sa vysporiadali so situáciou?

Samozrejme, pretože konflikt je stretom nezlučiteľných cieľov, záujmov, pozícií alebo názorov dvoch alebo viacerých osôb.

Ku každej situácii je potrebné pristupovať individuálne, ale môžeme rozlíšiť tieto fázy riešenia konfliktov:

- a) predchádzanie konfliktom,
- b) riešenie konfliktov,
- c) prijímanie optimálnych rozhodnutí v konfliktných situáciách,
- d) vyriešenie konfliktu.

Sociálny pracovník musí vypočítať strany konfliktu, nájsť optimálne riešenie, ktoré uspokojí obe strany konfliktu.

S ktorými typmi klientov je ťažké pracovať?

Je ťažké pracovať so sirotami, deťmi zbavenými rodičovskej starostlivosti, deťmi so špeciálnymi výchovnými potrebami, deťmi z rodín s nízkymi príjmami a tiež s formami domáceho násillia voči deťom.

Ako ovplyvnil koronavírus vašu prácu?

Počas pandémie došlo k významným obmedzeniam. Pandémia koronavírusu zmenila svet, ale moja rodina a ja sme sa držali v karanténe, aby sme sa čo najskôr vrátili k obvyklým životným podmienkam a pomohli ľuďom.

Počas svojej práce ste si zvykli na veľa ľudí, počúvali príbehy o ich osudoch. Viete povedať, čosa vás dotklo najviac?

Každá rodina mala svoj vlastný a odlišný život a zdieľajú so mnou svoje príbehy. Zažila som dojímavé okamihy. Ale hlboko sa ma dotkol príbeh jednej babičky, ktorá mala tri svoje deti, adoptovala ďalších päť. Vychovávala teda osem detí.

Čo vás priťahuje k vašej profesii?

Vo svojej profesii ma priťahuje príležitosť hovoriť so svojimi príjemcami sociálnych služieb. Ako viete, starí ľudia videli veľa vo svojom živote a môžu radiť múdram veciam. Preto sa na nich často obraciam so žiadosťou radu, prípadne viem, že sa môžem naučiť niečo nové a vypočuť si zaujímavé informácie.

Ako hodnotíte vašu spokojnosť s výberom tejto profesie?

Áno, som veľmi spokojná s výberom. Som rada, že môžem pomáhať

ľuďom, ktorí to potrebujú. Je pravda, že niekedy sa stretávam s ťažkosťami. Neexistuje však taká práca, v ktorej by sme nemuseli prekonávať prekážky a riešiť problémy. Hovorí sa: „bez práce nemôžete chytiť ryby z rybníka“.

Aké povinnosti vykonávate ako sociálny pracovník?

Rozsah mojich povinností je dosť široký a individuálny pre každého staršieho človeka. Zahŕňa to nákup výrobkov, liekov, základného tovaru, sprievod do nemocníc a vládnych agentúr, prijímanie liekov na predpis a sanitárne a hygienické postupy. Okrem fyzickej pomoci starší ľudia často potrebujú komunikovať.

Čo by ste chceli odkázať ľuďom, ktorí sa chcú venovať tejto profesii tak ako vy?

Chcela by som len podotknúť, že to nebude ľahké. Okrem náročnej fyzickej aktivity, musíte byť schopní sa naučiť komunikovať s rôznymi typmi ľudí, dokázať pochopiť rôzne morálne charaktery.

Rozhovor viedla: Klavdiia Trofy-mova, I. ročník SOP

Rozhovor č. 9: Sociálna pracovníčka s praxou dvadsaťštyri rokov pôsobí ako predsedníčka Zakarpatskej regionálnej organizácie Červeného Kríža Ukrajiny.

Prečo ste začali pracovať ako sociálna pracovníčka?

Mňa zaujala sociálna práca počas štúdia na Pedagogickej fakulte Užhorodskej Univerzity. Išlo mi primárne o to, aby som pomáhala ľuďom v ťažkých životných situáciách, preto som prišla do Červeného Kríža ako dobrovoľníčka.

Ako sa zmenila vaša práca pri pandémie Covid-19? Koľko máte sociálnych pracovníkov?

Práce nám pribudlo odkedy začala karanténa. Začali sme aktívnejšie pomáhať sociálnym pracovníkom aj zdravotníckym zariadeniam. Pracuje u nás stoštyridsaťosem pracovníkov aj dobrovoľníci.

Na aké cieľové skupiny je zameraná vaša práca?

Naše cieľové skupiny sú invalidi, mnohopočetné rodiny, imigranti, tí, ktorí potrebujú pomoc kôli vojne, sirotu, drogo a alkoholovo závislí, osoby zo sexbiznisu, rôzne etnické skupiny.

Ako funguje červený kríž? Z akých finančných prostriedkov?

Naše zariadenie funguje za pomoci rôznych grantov, pomocou sponzorstva, aj na báze dobrovoľníckej pomoci.

Akú konkrétnu pomoc poskytujete ľuďom?

Rozhovor č. 10: Sociálna pracovníčka s dĺžkou praxe osem rokov.

Aká je bežná náplň vašej práce?

Je to najmä práca s komunitou MRK (osada, osídlenia v meste) vo všetkých oblastiach života.

Ako sa vaša pracovná činnosť zmenila počas trvania mimoriadneho stavu v súvislosti s Covid-19?

Pracovali sme aj na začiatku aj počas pandémie nepretržite - bežná činnosť, šetrenia v rodinách, poradenstvo, administratíva, monitorovanie, avšak s dodržiavaním všetkých hygienických opatrení. Väčšina admini-

Pomáhame najmä s jedlom, hygienickými zásobami, oblečením, počas karantény však oblečenie vynechávame. Ľuďom, ktorí to potrebujú platiť za drahú diagnostiku a aj testy na AIDS.

Vy nejakým spôsobom pomáhate zdravotníckym pracovníkom?

Áno pomáhame tým, že robíme rôzne akcie.

Ochorel niekto spomedzi vašich pracovníkov na Covid-19?

Áno, ochoreli šiesti pracovníci.

Ako je vám možné pomôcť pri pandemickej situácii aj v bežnom živote?

Pri rôznych akciách potrebujeme pomoc dobrovoľníkov.

Rozhovor viedol: Eduard Tyrpak, I. ročník SOP

stratívy a komunikácie prebiehala elektronickou formou.

Čo bolo pre vás v tejto situácii úplne nemožné vykonávať? A čo sa vám zdalo najťažšie?

Nemôžem povedať, že sa niečo také vyskytlo.

Myslíte si, že by dlhšie trvanie tejto situácie malo na vašu prácu a klientov negatívny dopad?

Myslím si, že nepochybne áno. Cieľom je, aby sa klient osamostatnil, čo nie je jednoduché a v tejto situácii to platilo ešte viac keďže väčšina nemá telefón či prístup k internetu,

čo bolo v tomto období dôležité. To je ale len jeden z mnohých problémov. Pretrvávajúcim problémom je zanedbávanie školskej dochádzky. Po šiestich mesiacoch v septembri to bude veľmi ťažké.

Rozhovor č. 11: Sociálna pracovníčka s dĺžkou praxe osem rokov.

Aká je bežná náplň vašej práce?

Našou náplňou práce je práca s rómskou komunitou v osade, nízkoprahové centrum, voľnočasové a skupinové aktivity, sociálne poradenstvo a špeciálne sociálne poradenstvo.

Ako sa vaša pracovná činnosť zmenila počas trvania mimoriadneho stavu v súvislosti s Covid-19?

Máme viac administratívnych úkonov, viac komunikujeme s rôznymi inštitúciami elektronickou formou, podieľame sa viac vo väčšej miere na osвете v teréne.

Zdalo sa vám, že máte menej práce alebo naopak viac a prečo?

Nie myslím si, že máme viac práce v sociálnej oblasti.

Myslíte si, že by dlhšie trvanie tejto situácie malo na vašu prácu a klientov negatívny dopad a prečo?

Pre našich klientov sme zabezpečili bezkontaktné služby s úradmi a to sa môže časom negatívne odzrkadliť na ich vlastnej iniciatíve. Pre nás to malo výhodu vo väčšej flexibilita a zdokonaľovaní sa v sociálnej, právnej a zdravotnej sfére.

Rozhovor č. 12: Sociálna pracovníčka s osemročnou praxou s občanmi v ťažkej životnej situácii.

Aká je bežná náplň vašej práce?

V našej náplni práce je pravidelné chodenie do terénu, bežné šetrenia v domácnosti (sledovanie zdravia, hygieny, zabezpečenia potravy, oblečenia, dreva...). Tiež pomáhame pri vyplňovaní žiadosti ohľadom hmotnej núdze, písanie rôznych žiadostí a podobne.

Ako sa vaša pracovná činnosť zmenila počas trvania mimoriadneho stavu v súvislosti s Covid-19?

Zmenilo sa len to, že sme nechodili do terénu a kontakt s klientmi bol obmedzenejší.

Čo bolo pre vás v tejto situácii úplne nemožné vykonávať? A čo sa vám zdalo najťažšie?

Ťažké bolo to, že sme mali obmedzené možnosti v pomoci klientom a nemohli sme prácu vykonávať tak, ako za bežných okolností.

Zdalo sa vám, že máte menej práce alebo naopak viac a prečo?

Práce nám pribudlo viac, hlavne ohľadom administratívy. Taktiež okrem iného pri nedostatku rúšok sme sa rozhodli ušiť vyše päťstotridsať rúšok pre našich klientov, čím nám samozrejme pribudla ďalšia práca.

Myslíte si, že by dlhšie trvanie tejto situácie malo na vašu prácu a klientov negatívny dopad a prečo?

Myslím si, že nie.

Rozhovor č. 12: Sociálna pracovníčka s osemročnou praxou.

Aká je bežná náplň vašej práce?

V našej náplni práce je pravidelné chodenie do terénu, bežné šetrenia v domácnosti (sledovanie zdravia, hy-

gieny, zabezpečenia potravy, oblečenia, dreva...). Tiež pomáhame pri vyplňovaní žiadosti ohľadom hmotnej núdzy, písanie rôznych žiadostí a podobne.

Ako sa vaša pracovná činnosť zmenila počas trvania mimoriadneho stavu v súvislosti s Covid-19?

Zmenilo sa len to, že sme nechodili do terénu a kontakt s klientmi bol obmedzenejší a za prísnych hygienických podmienok.

Čo bolo pre vás v tejto situácii úplne nemožné vykonávať? A čo sa vám zdalo najťažšie?

Ťažké bolo to, že sme mali obmedzené možnosti v pomoci klientom, pretože sme nemohli chodiť na šetre-

nia a tým pádom sme nemohli vykonať sociálnu kontrolu u niektorých problémových klientov.

Myslíte si, že by dlhšie trvanie tejto situácie malo na vašu prácu a klientov negatívny dopad a prečo?

Myslím si, že pokiaľ by sme dlhšie nechodili na šetrenia veľa klientov by sa možno vrátilo ku životu, ktorý viedli pred šetrením z dôvodu nedostatku kontroly.

Rozhovory viedla: Dominika Vítániová, I. ročník SOP

VEDECKÉ STATE

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE V KONTEXTE COVID-19

Examples Of Good Practice In The Context Of Covid-19

Michaela SKYBA

doc. Mgr. Michaela Skyba, PhD.
Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
Email: michaela.skyba@unipo.sk

Abstrakt

Vypuknutie pandémie prinieslo mnoho otáznikov v oblasti efektívneho organizovania pomoci a zachovania chodu bežného života. V niektorých situáciách sa darilo naplňať tento cieľ menej, inokedy viac, a to aj v závislosti od rôznych cieľových skupín sociálnej práce, ktorým bola a stále je venovaná pozornosť. Príspevok prináša príklady dobrej praxe z oblasti školstva, vzdelávania rómskych detí z vylúčených lokalít a poskytovania pomoci pre vybrané cieľové skupiny sociálnej práce s cieľom reflektovať pozitíva „korony“ na pozadí jej tienistých stránok. V závere príspevok prezentuje návrhy študentov a študentiek sociálnej práce, ktorí sa snažili nájsť odpoveď na otázku, ako sa dá v tejto výnimočnej situácii, ale aj mimo nej, pomôcť vybraným cieľovým skupinám prostredníctvom service-learningových aktivít.

KLúčové slová: Pandémia. COVID-19. Dobrá prax. Service-learning. Sociálna práca.

Abstract

The outbreak of the pandemic has raised many questions about the effective organization of aid and keeping everyday life going. In some situations, this goal has been achieved less, sometimes more, even depending on the various target groups of social work, to which it has been and still is paid attention. The paper provides examples of good practice in the field of education of Roma children from excluded localities and the provision of assistance for selected target groups of social work in order to reflect the positives of the "corona" on the background of its shadows. In conclusion, the paper presents the proposals of students of social work, who tried to find an answer to the question of how it is possible to help selected target groups in this exceptional situation, but also outside it, through service-learning activities.

Key words: Pandemic. COVID-19. Good Practice. Service-learning. Social Work.

Úvod

V súčasnosti čelíme veľkej výzve, ktorá so sebou prináša rôzne obmedzenia a dôsledky pre všetky sféry spoločenského života. Tém, ktoré sú dnes považované za „horúce“,

je mnoho. Mimoriadna situácia zapríčinená pandemiou nás nútila reflektovať rôzne aspekty aktuálneho diaľnia a zamýšľať sa nad tým, ako vykročiť z bežnej rutiny a robiť veci inak, aby sa v čo najväčšej miere minimalizovali straty a riziká. Tie sa dotýkajú

oblasti vzdelávacích príležitostí žiakov, zvlášť detí pochádzajúcich z vyľúčených rómskych komunit, ako aj sféry pomoci ďalším cieľovým skupinám. Cieľom príspevku je nielen reflektovať negatíva „korony“, ale pomocou vybraných príkladov dobrej praxe poukázať aj na pozitívne aspekty pandémie a priblížiť pohľad študentov sociálnej práce na možnosti pomoci vybraným cieľovým skupinám.

Pozitíva „korony“ v oblasti školstva

Vplyv modernizačných procesov sa dnes odzrkadľuje v oblasti školstva mnohými reformami. K nosným impulzom transformácie súčasného školstva a učiteľskej profesie patrí nedostatočná adaptácia škôl na súčasné spoločenské zmeny, ktoré sa v značnej miere týkajú migrácie, multikulturality v školách či problémov žiakov súvisiacich so sociálnymi a ekonomickými pomermi rodín. Dnešné nároky na školu súvisia okrem iného aj so snahou odklonu od chápania školy ako inštitúcie odovzdávajúcej informácie a poznatky pasívnemu prijímateľovi k chápaniu školy ako priestoru, v ktorom sa dieťa učí riešiť rôzne situácie, a ktorá ho pripravuje na život v spoločnosti popretkávannej nestálosťou, zmenou, požiadavkami na výkon a množstvom volieb.

Práve v tejto oblasti zaznievajú kritické hlasy namierené voči vzdelávaciemu systému u nás. Kritika školstva je zároveň sytená neschopnosťou

mnohých škôl prispôbiť sa nárastu informačných technológií, ekonomickým tlakom, spoločenským a kultúrnym zmenám a flexibilne reagovať na nové vzdelávacie potreby (Vančíková 2011). K ďalším nemenej závažným problematikám patrí aj chýbajúca modernizácia vyučovania, nedostatočné materiálne vybavenie škôl (napr. nedostatok učebníc a technických pomôcok, nedostatok financií na obnovu školských budov a i.), nadmerná byrokracia, ako aj nedostatok účinných nástrojov pre prácu s deťmi zo znevýhodneného prostredia. Obraz vzdelávania a predstavy o podobe školstva sa tak stali predmetom reformy, ktorá bola spustená v roku 2008. Snaha o skvalitňovanie a modernizáciu školského systému presahuje do súčasnosti v podobe reformy školstva schválenej v roku 2018.

Mnohí z nás pociťujú negatívne dôsledky uplynulých mesiacov. Už menej sa stretávame s reflektovaním toho, čo pozitívne nám priniesla situácia okolo pandémie COVID-19. V tomto kontexte považujeme za inšpiratívnu diskusiu o tom, ako pandémie viedla k reformám v oblasti školstva. Významná je dobrá prax, ktorá reagovala na aktuálne požiadavky¹. Prínosy korony sa prejavujú vo sfére zavedenia slovného hodnotenia, nových spôsoboch výučby, digitálnych zručností učiteľov či v zmene obsahu vzdelávania. Význam inovatívnych prvkov prítomných vo výučbe podčiarkuje skutočnosť, že doposiaľ prevládali podľa prieskumov skôr tradičné metódy, ktoré sú považované za menej efektívne (napr. výklad učiva,

¹ Takýmto príkladom je projekt, vďaka ktorému sa deti a rodičia mohli naučiť pútavým spôsobom niečo nové o slovenskej prírode a živote divokých zvierat. Prípravou interaktívnej online edukačnej relácie pre mládež „*Strážcovia divočiny*“ spojenjej so súťažou v oblasti znalostí o životnom prostredí

zároveň jej tvorcovia prispeli k odbremeneniu rodičov, na ktorých pleciach spočívala značná časť edukačného procesu ich detí počas pandémie (Miškolciová 2020).

diktovanie poznámok a pod.). Nová situácia si vyžiadala urýchlenie zmien v tejto oblasti. Cieľom je pritom aktivizovať žiakov a podnecovať ich záujem a zvedavosť. Zároveň, ako sa uvádza vo výskumnej správe o praxi učiteľov slovenských škôl z pohľadu medzinárodného výskumu *OECD TALIS* (Koršňáková a Kováčová 2010), by nemalo ísť o súťaž, čo znamená, že tradičné a konštruktivistické² prístupy by sme nemali vnímať ako superiorné prístupy, ale skôr dívať sa na ne a využívať ich v závislosti od aktuálnej situácie, cieľa, zamerania učiva, danosti detí a ich potrieb. V tomto kontexte je zaujímavé zistenie plynúce z vyššie zmieňovaného výskumu, podľa ktorého slovenskí učitelia vnímajú prínos konštruktivistického prístupu ku vzdelávaniu, v rámci ktorého sa očakáva aktívna rola žiakov a na poznanie je nahliadané ako na dynamický konštrukt. Na druhej strane zistenia výskumu signalizujú, že učitelia uprednostňujú vo svojej praxi skôr tradičné prístupy, teda transmisívny model vyučovania. Aj tento rozdiel medzi vnímanou potrebou a praxou môže mať súvis s neochotou niektorých zvyšovať svoje digitálne zručnosti a s tým, že niektorým učiteľom sa počas pandémie nedarilo celkom zvládať nároky dištančného vzdelávania. Pri podpore učiteľov v danej oblasti je potrebná aj pomoc štátu, ktorú niektorí odborníci považujú za stále nedostatočnú³.

² Podľa Sokolovej (2015) pri transmisívnom postupe má učiteľ dominantné postavenie a v rámci odovzdávania poznatkov patrí väčšia časť komunikačného priestoru práve učiteľovi. Okrem nevýhod (ako napr. nízka miera aktivizácie žiakov, nedostatočná stimulácia tvorivosti a kritického myslenia a i.) sú podľa autorky situácie, kedy je vhodné jeho využitie (napr. sprostredkovanie poučiek, pravidiel, abstraktného učiva a pod.). Konštruktivistický prístup predstavuje alternatívu k tradičným prístupom. V rámci neho sa mení pozícia učiteľa aj žiaka. Aktivita sa presúva na dieťa s cieľom podporiť jeho

Okrem spomínaných pozitív, korona priniesla aj mnoho otáznikov týkajúcich sa toho, ako efektívne organizovať dištančné vzdelávanie pre všetkých žiakov. V tomto smere sa ukázali ťažkosti najmä vo vzťahu k deťom, ktoré nemajú prístup k internetu z dôvodu socioekonomickej situácie ich rodičov, čoho následkom je prehĺbenie obmedzenia šancí na ich školskú úspešnosť.

Dištančné vzdelávanie rómskych detí z vylúčených lokalít

Vzdelávacie príležitosti detí pochádzajúcich z vylúčených rómskych komunít sú často limitované z dôvodu rôznych prekážok. Pridávajú sa k nim aj obmedzenia súvisiace so zapojením sa týchto detí do dištančného vzdelávania, ktoré sa počas pandémie ukázalo ako nevyhnutná súčasť školskej prípravy. Karanténa priniesla aj zmieňované výzvy v oblasti využívania informačno-komunikačných technológií, ktoré mali umožniť pokračovanie vzdelávacieho procesu v domácom prostredí. Ako bolo spomenuté vyššie, problémom je, že prístup niektorých skupín žiakov k takejto forme výučby bol značne obmedzený z dôvodu chýbajúceho prístupu k internetu, digitálnych zručností rodičov a detí a i. Je zjavné, že koronavírus neohrozoval len zdravie, ale aj školskú úspešnosť a vzdelávacie výsledky týchto detí.

samostatnosť pri poznávaní, hľadani súvislostí a reflektovaní skúseností vedúcich ku konštruovaniu nových poznatkov. Ako uvádza Sokolová (2015, s. 24), „každý jedinec poznávanie konštruuje individuálne vo svojom vlastnom sociálnom kontexte.“

³ Potrebu podpory učiteľov v oblasti inovatívneho prístupu k vzdelávaniu a zvyšovania digitálnych zručností deklaruje napr. pedagóg Hipš v poskytnutom rozhovore, ktorý spracovala Miškolciová (2020).

V prípade žiakov z marginalizovaných rómskych komunít môžeme dokonca hovoriť o demotivácii spôsobenej plnením nárokov plynúcich z prenosu vzdelávacieho procesu do domáceho prostredia a prehĺbení rozdielov medzi týmito deťmi a deťmi, ktoré obmedzenia v súvislosti s dištančným vzdelávaním nepoznajú.

Rafael (2020) prináša zaujímavý pohľad na riešenie tejto situácie s poukázaním na potrebu sprístupňovania vzdelávacích šancí pre všetkých žiakov v kontexte zlepšovania vzdelávacej perspektívy zvlášť detí, ktoré sú ohrozené sociálnym vylúčením. Viaceré subjekty pracujúce s deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia reagovali na danú situáciu, medzi nimi aj *Rómsky vzdelávací fond* v spolupráci s občianskym združením *edu-Roma*, ktorí pripravili projekt zameraný na motiváciu žiakov a záujem o vzdelávanie, počítačovú gramotnosť a zvládnutie požiadaviek týkajúcich sa dištančnej formy vzdelávania. V rámci neho išlo o vytipovanie najohrozenejších skupín detí pomocou učiteľov z miestnych lokalít. Plánovaný bol pomáhajúci tím zložený nielen z učiteľov, ale aj študentov sociálnej práce, pedagogiky a psychológie ovládajúcich rómsky jazyk s cieľom následného vytvorenia vzdelávacích dvojíc, čo by umožnilo vzájomnú pomoc a koordináciu. Išlo o pilotnú iniciatívu, ktorá môže v budúcnosti dopomôcť k vytvoreniu efektívneho modelu dištančného vzdelávania a doučovania týchto žiakov počas prázdnin, víkendov alebo počas výskytu mimoriadnych situácií.

Pozitívnym príkladom je aj iniciatíva ďalších subjektov, napr. *Štátneho pedagogického ústavu* (2020), ktorý spolu s pedagógmi pripravil pre žiakov z vylúčených rómskych lokalít pracovné zošity (*Zápisníky*) na každý deň. Prax počas pandémie však ukázala organizačnú náročnosť vzdelávania tzv. „offline“ rómskych žiakov. K prekážkam v tomto smere patrí napr. nemožnosť zapojiť sa zo strany niektorých obcí a škôl, obmedzenie dištančného vzdelávania na distribúciu a zbieranie pracovných listov bez spätnej väzby a vysvetlenia učiva, nižší dôraz na kognitívnu stránku učenia, či nízke aspirácie žiakov podmienené neúspechmi členov rodiny a rovesníkov v komunite (SITA 2020). Aj na základe týchto poznatkov je možné konštatovať prínos prezenčnej formy výučby spočívajúcej v potrebe spätnej väzby od učiteľov, ktorá by pomohla u žiakov z marginalizovaných rómskych komunít rozvíjať kognitívnu stránku, ako aj rozoznávať a osvojovať si komunikačné vzorce v prostredí majority. Dištančné formy sa ukazujú prínosné najmä za účelom doučovania, rozvoja samostatnosti či počítačovej gramotnosti. Rafael (2020) zároveň akcentuje potrebu vnímania dištančného vzdelávania vo vzťahu k tejto zraniteľnej skupine žiakov ako doplnkového nástroja počas mimoriadnej situácie a zároveň vyzýva k opatrnosti pri jeho využívaní v budúcnosti, aby sa z nástroja sociálnej inklúzie nestal nástroj sociálneho vylúčenia⁴.

⁴ Príklady dobrej praxe na Slovensku sú mnohé. Vyznačujú sa pestrosťou nápadov dotýkajúcich sa aj ďalších sfér a zlepšenia kvality života rôznych cieľových skupín, ako sú napr. ľudia bez domova. V rámci pandémie COVID-19 boli prijaté viaceré opatrenia, ktoré sa niektorým skupinám, konkrétne ľuďom

bez domova, darilo ťažko naplňať. V kontexte hľadania spôsobov pre zamedzenie šíreniu koronavírusu sa najčastejšie skloňovalo slovo karanténa. V tomto ohľade sa v Bratislave na *Zlatých pieskoch* otvorilo karanténne mestečko pre ľudí bez domova ponúkajúce potrebnú starostlivosť a služby sociál-

Service-learning počas pandémie

Service-learning je vyučovacou a vzdelávacou metódou a stratégiou, ktorá sa na *Inštitúte edukológie a sociálnej práce FF PU v Prešove* využíva od roku 2012. Počas tohto obdobia sa realizovalo množstvo projektov, ktoré v rovnakej miere sledovali ako vzdelávacie ciele, tak aj aspekt služby. Toto základné špecifikum odlišuje service-learning od iných foriem komunitného zapojenia. K základnými atribútom patrí aj občianska angažovanosť, reciprocita a reflexia, ktorá je nevyhnutná počas celého procesu skladajúceho sa z jednotlivých etáp.⁵ V rámci *IESP* si študenti a študentky môžu vybrať spomedzi dvoch modelov využitia service-learningu, a tým je predmet s názvom *Service-learning* a predmety, ktorých súčasťou je service-learning (ako napr. *Školská sociálna práca*, *Terénna sociálna práca* a i.). Zámerom týchto predmetov založených na vyučovacej stratégii na problém orientovaného učenia je rozvíjať kritické myslenie študentov a študentiek, povzbudiť študentky a študentov, aby sa v procese zámerného učenia naučili reagovať občiansky zodpovedne a odborne fundovane

na skutočné sociálne problémy komunit. Podstatným cieľom kurzu je vytvoriť priestor študentkám a študentom získať reálnu skúsenosť so svetom práce a aplikovať doteraz štúdiom nadobudnuté vedomosti, a to prostredníctvom absolvovania praktickej časti v teréne. Uzatvorenie univerzitných pracovísk kvôli pandémie prerušilo plány realizovania predmetov využívajúcich vzdelávaciu a vyučovaciu metódu service-learning v praxi. Pred vzdelávateľmi tak stála neľahká úloha adaptácie obsahu predmetu na novú situáciu s cieľom umožniť študentom a študentkám splnenia požiadaviek. Známe sú príklady, kedy zahraničné univerzitné pracoviská apelovali na zodpovedné subjekty v rámci školy a komunity, aby sa dohodli na najlepšom spôsobe dištančného dokončenia komunitných projektov prostredníctvom výkonu projektových alebo nepriamych aktivít⁶. Študenti a študentky *Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove* v rámci predmetov *Service-learning* a *Terénna sociálna práca* realizovali prieskum pomocou obsahovej analýzy komunitných plánov sociálnych služieb a priniesli tak relevantné informácie prínosné aj pre or-

nými pracovníkmi, lekármi, zdravotníckym personálom a ďalšími pomáhajúcimi profesionálmi. Krízovú situáciu ľudí bez domova podčiarkujú aspekty týkajúce sa často ich vážneho zdravotného stavu, veku, či možnosti zabezpečiť si základné potreby pre prežitie. Negatívne dôsledky sa znásobovali „vdaka“ mimoriadnej situácii. S ďalším návrhom pomoci a konkrétnou iniciatívou „*SME S VAMI*“ prišiel časopis *NOTA BENE* reagujúci na aktuálnu situáciu, ktorá sa týkala aj predajcov tohto časopisu a ich životnej situácie. Časopis dočasne v krízovom režime prešiel na elektronickú formu publikovania. Aktuálne číslo „*STOP PANIKE*“ bolo zaslané každému, kto sa rozhodol pomôcť (*NOTA BENE* 2020; *TASR* 2020).

⁵ Bližšie Skyba a Šoltésová (2014), Lipčaková a Matulayová (2012), Brozmanová Gregorová et al. (2014), Balogová, Skyba a Šoltésová (2014).

⁶ K nim patrili napr.: vykonávanie prieskumu a zhromažďovanie osvedčených postupov alebo iných informácií požadovaných od partnerov v komunite; virtuálne workshopy v prospech komunitných partnerov; vytváranie obsahu komunikačných médií, tlač programových materiálov a využívanie rôznych metód na zdieľanie informácií; využitie výskumu, brainstormingu a stratégií, ktoré by priniesli výsledky pre vytvorenie návrhov na nepriamu podporu dobrovoľníkov angažujúcich sa v rámci pomoci v dôsledku koronavírusu; realizácia virtuálnej podpory vzdelávania mládeže a dospelých a i. (*Philadelphia Higher Education Network for Neighborhood Development* 2020).

ganizácie, v ktorých sa mal uskutočniť výkon jednotlivých service-learningových aktivít. Zároveň slúžili ako argumentačná platforma koncipovania návrhov skvalitnenia existujúcich služieb pre vybrané cieľové skupiny. Študenti a študentky sa v rámci komunitných plánov zamerali na vybranú cieľovú skupinu a v nadväznosti na ňu analyzovali aktuálny stav v oblasti problémov a potrieb danej skupiny, sociálnej práce, poskytovaných služieb, ako aj cieľov, priorít a zámerov vo vzťahu k vybranej cieľovej skupine, sociálnej práci a jednotlivým službám, ktoré sú jej poskytované. Na základe analýzy študenti a študentky vypracovali návrh na skvalitnenie vybranej služby, so zameraním sa najmä na oblasť sociálnej práce, prostredníctvom service-learningovej aktivity. Pre ilustráciu ponúkame vybrané návrhy service-learningových aktivít študentiek sociálnej práce zoradené podľa cieľových skupín:

- osoby so zdravotným postihnutím
- na základe analýzy komunitných plánov sociálnych služieb študentka identifikovala potrebu skvalitnenia života ľudí so zdravotným postihnutím. *„Táto potreba spočíva v skvalitnení bežných dní ľudí s postihnutím, na koľko v spoločnosti sú stále považovaní za „iných“. Je potrebné zlepšovať ich kvalitu života, aby sa necítili ostranení a bezvýznamní.“* Z hľadiska uvedeného študentka považuje za dôležité zvyšovať povedomie o zdravotnom postihnutí a informovanosť ľudí so zdravotným postihnutím o možnostiach pomoci, ako aj podporovať projekty a aktivity, ktoré by zmysluplne vyplňali voľný čas ľuďom so zdravotným postihnutím. Prvou z navrhovaných aktivít je **realizácia prednášok na základných**

školách. Cieľom uvedenej aktivity je „scitlivovanie“ žiakov voči otázkam dotýkajúcich sa inakosti a eliminovanie šikanovania a iných nežiaducich foriem správania zo strany zdravej populácie žiakov z dôvodu nedostatočnej informovanosti. Študentka navrhuje k spolupráci osloviť dobrovoľníkov z radov študentov sociálnej práce a študentov zdravotníckych odborov. Prednášky tematicky zamerané na oblasť zdravotného postihnutia a možnosti pomoci by mohli byť podľa študentky realizované aj pre verejnosť a rodičov žiakov. Ďalším z návrhov je uskutočnenie akcie **„Deň šikovných rúk“**. *„Akcia by bola zameraná nielen na vyplnenie voľného času, ale aj na zlepšenie jemnej a hrubej motoriky, podporu sociálnych kontaktov, a tiež podporu integrácie ľudí s postihnutím medzi zdravú populáciu. K spolupráci by sme oslovili mesto Prešov, ktoré by nám mohlo pomôcť s organizáciou podujatia v centre mesta. V rámci akcie by sme pripravili niekoľko malých stanovísk, ktoré by boli obsluhované dobrovoľníkmi spomedzi študentov sociálnej práce. Študenti by mali pripravenú vo svojom stanovisku určitú tvorivú aktivitu, ktorú by praktizovali s účastníkmi podujatia. Akcia by bola zameraná nielen na deti s postihnutím.“* Opierajúc sa o analýzu komunitných plánov študentka deklaruje potrebu zvýšenia kvality života osôb s postihnutím aj prostredníctvom **svojpomocnej skupiny**. Študentka navrhuje po dohode s vybraným praxovým strediskom študentov sociálnej práce zriadiť svojpomocnú skupinu pre ľudí so zdravotným postihnutím. *„Počas prípravy tejto skupiny, by*

mohli študenti ako dobrovoľníci pomáhať aj pri jej propagácii vytvorením letákov a plagátov. Informovať o tejto skupine by mohlo zariadenia na svojej webovej stránke.“ V rámci voľnočasových aktivít

jedna zo študentiek navrhuje aktivitu „Zábavný štvrtok“. „Zábavnú aktivitu by realizovali študenti a študentky sociálnej práce. Mohlo by ísť napríklad o kreatívnu činnosť, tanec, hudbu alebo čokoľvek, na čom by sa dohodli s klientmi a klientkami daného zariadenia. Činnosť by časovo trvala približne pol hodiny až hodinu, podľa potrieb a možností klientov. Daná aktivita by bola zameraná na aktívne trávenie voľného času a podporu vytvárania a utužovania sociálnych kontaktov. Do tejto aktivity by sa mohli zapájať po dohode a súhlase aj iné zariadenia a ich klienti.“

- ohrozené skupiny - v rámci tejto skupiny sa študentky zamerali na marginalizované rómske komunity. Pre realizáciu service-learningových aktivít si študentka vybrala komunitné centrum. Na základe získaných informácií navrhuje nasledujúce aktivity. „V rámci komunitného centra je množstvo oblastí, v ktorých je potrebná pomoc, ako napr. zvyšovanie informovanosti o rôznych oblastiach, materiálna pomoc vo forme školských pomôcok, oblečenia, doučovanie, vytváranie voľnočasových aktivít pre mládež (komunitu). V rámci projektu by bolo možné zorganizovať vzdelávací workshop „Všetko, čo by ste mali vedieť o Covid-19“, ktorý

by sa zamerail na aktuálnu epidemiologickú situáciu (Covid-19). Ľudia z marginalizovaných rómskych komunít sú často nedostatočne informovaní vo viacerých spoločenských sférach. V súčasnej situácii ohľadom pandémie považujeme za dôležitú prevenciu a zvyšovanie povedomia o tom, ako predchádzať výskytu vírusu v komunite (dostatočné oboznámenie všetkých vekových kategórií s najdôležitejšími informáciami ohľadom spôsobov šírenia, možností ochrany, dôležitých kontaktov, kam sa obrátiť s prípadnými otázkami a pod.). Materiály by sme pripravili v spolupráci so sociálnymi pracovníčkami, ktoré pôsobia v komunitnom centre s využitím internetu a relevantných zdrojov. Zabránili by sme tak dezinformáciám⁷ a zvýšili potrebnú informovať medzi marginalizovaným obyvateľstvom, ktoré patrí medzi najviac rizikové skupiny. V rámci tohto „workshopu“ by sme si pripravili aj priestor pre **tvorivú dielňu**, kde by sme spolu s klientmi a klientkami, ktorí majú záujem, spoločne ušili rúška. Tak tiež by sme po dohode s komunitnými pracovníkmi boli nápomocné pri mapovaní pohybu ľudí, ktorí sa vrátili zo zahraničia, prípadne boli s niekým v kontakte, kto sa vrátil zo zahraničia. Získané údaje sú veľmi nápomocné pre zdravotníkov, ale aj pre samotných sociálnych pracovníkov, ktorí na základe týchto informácií môžu zvoliť ďalší postup práce. Pomocou pri zozbieraní informácií by sme umožnili sociálnemu pracovníkovi, aby sa mohli

smere sa bolo možné stretnúť s viacerými výzvami zainteresovaných subjektov na citlivejšiu komunikáciu v záujme eliminovať paniku medzi členmi rómskych komunít.

⁷ Dôležitosť uvedeného podčiarkuje strach, ktorý často prevládal v segregovaných rómskych komunitách a bol spojený nielen s existenčnými otázkami, ale aj prijímanými opatreniami. V tomto

venovať ďalším oblastiam súvisiacim s organizovaním intervencií pre danú cieľovú skupinu.“

Študentky a študenti sa zamerali aj na ďalšie oblasti pokrývajúce voľnočasovú, edukačnú, športovú oblasť, oblasť formovania návykov, doučovania a pod., ktoré boli identifikované na základe obsahovej analýzy a tiež v spolupráci s vybranými partnermi v komunite⁸. Návrhmi vytvorili platformu pre rozvíjanie iniciatív, ktoré vďaka nim dostali konkrétne kontúry.

Záver

Mnohé skupiny obyvateľstva si nielen dnes zaslúžia našu pozornosť. V súčasnosti je spájaná predovšetkým s dôsledkami a rizikami sprevádzajúcimi pandémiu koronavírusu. Vyššie spomínané príklady dobrej praxe či návrhy service-learningových aktivít smerovali najmä do oblasti školstva. Oblasť sociálnej práce a školstva sú úzko previazané vzhľadom k tomu, že úlohy sociálneho pracovníka a pracovníčky prenikajú do mnohých prierezových tém dotýkajúcich sa dostupnosti a úrovne vzdelania, boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, podpory inklúzie, sociálnej zmeny, sociálnej rovnosti či sociálnej ochrany. Charakter prí-

stupu k uvedeným otázkam v súčasnom vzdelávacom systéme je ovplyvnený reformami, ktoré sa dotýkajú aj regionálneho školstva a súčasne všetkých subjektov v školskom systéme. Pozitívom pandémie v tomto smere je, že jej nástup urýchlil reformy v oblasti školstva. Na druhej strane možno hovoriť o ťažkých časoch pre „offline“ žiakov a tých, ktorí sa podieľajú na skvalitňovaní pomoci deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia. Prezentované príklady dobrej praxe ukazujú na schopnosť vytvárania inovatívnych ciest pre elimináciu prekážok vzdelávania žiakov z marginalizovaných rómskych komunít a tiež na potrebu obozretnosti pri ich využívaní v kontexte podpory sociálnej inklúzie týchto žiakov. Práve k nej smerovali viaceré návrhy service-learningových aktivít študentov a študentiek sociálnej práce, ktorých realizáciou by v budúcnosti bolo možné prispieť k podpore rešpektovania diverzity žiakov a eliminovaniu ich vylúčenia z komunity jednotlivých škôl.

Afiliácia

Príspevok vznikol ako súčasť riešenia vedeckého projektu VEGA č. 1/0433/20 s názvom *Faktory formálnej a neformálnej starostlivosti v systéme dlhodobej starostlivosti*.

⁸ Príkladom je organizovanie podujatia s názvom *Olympiáda* s cieľom prevencie sociálno-patologických javov a rozvoja záujmu o pohybové aktivity, spoločného riešenia úloh a zmysluplného trávenia voľného času. Študenti vypracovali návrh aj na aktivitu s názvom „*Čo je tu zle?*“, v rámci ktorej sa zamerali na formovania návykov detí z marginalizovaných rómskych komunít hravou formou pomocou spoločnej hry a práce s obrázkami. Cieľom ďalšej navrhovanej aktivity „*Zbierka kníh pre komunitnú knižnicu*“ je zlepšiť čitateľskú gramotnosť detí zo sociálne znevýhodneného prostredia pomocou kníh od dobrovoľných darcov a spoločného čítania organizovaného v pravidelných intervaloch. Vybierané

knihy by boli prístupné pre záujemcov v miestnom komunitnom centre, v ktorom by bola jedna miestnosť vyhradená pre čítanie deťom. Cieľom „*Zbierky písacích potrieb a zošitov*“ by bolo vybrať písacie, kresliace potreby a zošity pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia a zvýšiť tak ich šance na školskú úspešnosť, či podporiť ich talent pomocou tvorivých aktivít v komunitnom centre. Na školskú úspešnosť bol zameraný aj návrh záujmového krúžku s názvom „*Po škole*“. Išlo by o mimoškolské aktivity spojené s doučovaním detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v miestnom komunitnom centre pomocou dobrovoľníkov aj z radov študentov a študentiek sociálnej práce.

Zoznam bibliografických odkazov

- BALOGOVÁ, Beáta, Michaela SKYBA a Denisa ŠOLTÉSOVÁ, 2014. Service-learning vo vzdelávaní v sociálnej práci na Inštitúte edukológie a sociálnej práce v Prešove. In: M. ŠAVRNOCHOVÁ, eds. *Aktuálne otázky teórie, praxe a vzdelávania v sociálnej práci: zborník vedeckých štúdií vydaný príležitosťou 10. výročia Katedry sociálnej práce PF UMB v Banskej Bystrici*, s. 18-30. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum.
- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, Alžbeta et al., 2014. *Service learning: inovatívna stratégia učenia(sa): (vysokoškolská učebnica)*. 1. vyd. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum. ISBN 978-80-557-0829-4.
- KORŠŇÁKOVÁ, Paulína a Jana KOVÁČOVÁ, 2010. *Prax učiteľov slovenských škôl na nižšom sekundárnom stupni z pohľadu medzinárodného výskumu OECD TALIS 2008: Národná správa*. Bratislava: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania. ISBN 978-80-970261-2-7.
- LIPČAKOVÁ, Michaela a Tatiana MATULAYOVÁ, 2012. Service-learning vo vzdelávaní v sociálnej práci. In: B. BALOGOVÁ a E. KLIMENTOVÁ, eds. *Výzvy a trendy vo vzdelávaní v sociálnej práci: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 26.-27. apríla 2012 v Prešove*, s. 183-191. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-0613-5.
- NOTABENE, 2020. *Pomôžte svojim predajcom prežiť najťažšie časy* [online]. [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://notabene.darujme.sk/727/>
- MIŠKOLCIOVÁ, Lenka, 2020. Juraj Hipš: Korona spustila reformu školstva, tak to, prosím, nepokazme pri návrate do školy. In: *Dobrenoviny* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: https://www.dobrenoviny.sk/c/183303/juraj-hips-korona-vlastne-spustila-reformu-skolstva-tak-to-prosim-nepokazme-pri-navrate-do-skoly?fbclid=IwAR3HeWU-EYQ27Zp_bVjUht3l2iiXV5uDQl6WzblA-epcUEAnvKKisay-xejYY.
- VANČÍKOVÁ, Katarína, 2011. *Škola a spoločnosť. Kapitoly zo sociológie výchovy*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-557-0184-4
- Philadelphia Higher Education Network for Neighborhood Development, 2020. *COVID-19 and Community-Based Learning/Service-Learning Courses* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <http://phennd.org/update/covid-19-and-community-based-learning-service-learning-courses/>
- RAFAEL, Vlado, 2020. Online učením v rómskych komunitách proti koronavírusu. In: *Denník* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <https://dennik.sk/blog/1816071/online-ucenim-v-romskych-komunitach-proti-koronavirusu/>
- SITA, 2020. *Dištančné vzdelávanie rómskych žiakov bez internetu si vyžaduje väčšiu záťaž. Prieskum eduRoma: Online žiakom často chýba spätná väzba* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/22402502/distančne-vzdelavanie-romskych-ziakov-bez-internetu-si-vyzaduje-vacsia-zataz.html>
- SKYBA, Michaela a Denisa ŠOLTÉSOVÁ, 2014. *Service-learning vo vzdelávaní (školských) sociálnych pracovníkov a pracovníčok*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. ISBN 978-80-555-1156-6.
- SOKOLOVÁ, Lenka, 2015. *Metódy vyučovania psychológie a predmetov osobnostného a sociálneho rozvoja*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. ISBN 978-80-223396-4-3.
- Štátny pedagogický ústav, 2020. *Dištančné vzdelávanie pre žiakov vylúčených rómskych lokalít* [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <https://www.statpedu.sk/sk/distančne-vzdelavanie/distančne-vzdelavanie-ziakov-z-vylucenych-romskych-lokalit/>
- TASR, 2020. *Koronavírus: Bratislava otvorila karanténne mestečko pre ľudí bez domova* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/782875/koronavirus-bratislava-otvorila-karantenne-mestecko-pre-ludi-bez-domova/>

SOCIÁLNO-POLITICKÉ ASPEKTY PANDÉMIE

Socio-political aspects of the pandemic

Erik GERMUŠKA

PhDr. Erik Germuška, PhD.
Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
Email: erikgermuska@gmail.com

Abstrakt

V príspevku sa autor venuje problematike súvzťažností pandémie koronakrízy a jej vplyvov na rodinu a štát. Hodnotí fenomén globálnej pandémie a jej vplyv na zaužívané spôsoby života v dnešnej spoločnosti, ktoré si vyžadujú zmenu postoja človeka k svojej role občana štátu a zároveň člena rodiny. Autor poukazuje na nutnosť snahy o suverenizáciu existencie človeka v spoločnosti a tiež štátu ako zástupcu záujmov svojich občanov v globálnom meradle politických vzťahov na medzinárodnej úrovni pri zabezpečovaní zamestnanosti a predchádzaní krízových javov, ktoré sa môžu prejaviť v konečnom dôsledku v disfunkcii súčasných rodín a iných patologických prejavoch, ktorých bezprostredným riešiteľom je aj sociálna práca ako nezastupiteľná sféra štátnej sociálnej politiky.

Kľúčové slová: Rodina. Koronakríza. Štát. Sociálna práca. Suverenizácia. Sociálne dôsledky.

Abstract

In this article, the author deals with the issue of the correlations of the coronacris pandemic and its effects on the family and the state. It evaluates the phenomenon of the global pandemic and its impact on established ways of life in today's society, which require a change in a person's attitude to his role as a citizen of the state and at the same time a member of the family. The author points out the need to try to sovereign the existence of man in society and the state, as a representative of the interests of its citizens in the global scale of political relations at the international level in securing employment and preventing crisis phenomena, which may ultimately affect the dysfunction of current families and others. pathological manifestations, the immediate solution of which is also social work, as an irreplaceable sphere of state social policy.

Key words: Family. Corona Crisis. State. Social Work. Sovereignty. Social Consequences.

Úvod

Svet sa ešte nikdy od čias 2. svetovej vojny neocitol v takých megarozmeroch pred hrozbou smrtiacej pandémie ako začiatkom roku 2020, hoci v tom čase sa všetkým zdalo, že Čína je veľmi ďaleko a dôsledky strašného

ohrozenia ľudských životov v globálnom rozmere sa nebudú týkať aj ďalších krajín, či nebodaj všetkých svetadielov. Ľudstvo "ozbrojené" silnými technológiami sa desaťročia cítilo príliš isto. Stačili však dva mesiace a všetko sa zmenilo. Zaužívaný spôsob života ľudskej civilizácie a relatívna predvídateľnosť jeho kolobehu

odrazu vystriedala absolútna neistota a globálna fóbia človeka z človeka. Nikto nevedel anticipovať nič, pretože o nepriateľovi ľudstva značky COVID-19 bolo a je pramálo informácií. Svet a ľudstvo neboli pripravení čeliť pandémie hrôzy. Každý štát sa uzavrel do seba a bojoval za seba. Rúcali sa integračné hranice EÚ a každý štát chcel ochrániť hlavne svojich vlastných občanov.

Aj Slovensko zrazu stálo pred veľkou neznámou, navyše veľkou neznámou bola aj nová vláda, ktorá mala prevziať moc v takýchto extrémnych podmienkach. Výsledky februárových parlamentných volieb v *Slovenskej republike* sa vygenerovali na základe protestov občanov, nespokojnosti i únavy z 12-ročného vládnutia strany SMER-SD. Od novej vlády, ktorá bola vymenovaná prezidentkou *Slovenskej republiky* 21. marca 2020, sa očakáva oprávnene veľmi veľa, pretože v predvolebnej kampani opozičné strany, hlavne OĽANO, stavali svoje sľuby hlavne na antikorupčnej agende, spravodlivosti a vymožitelnosti práva, na boji proti byrokracii, mafii, extrémizmu a terorizmu, na potrebe kvalitnejšieho vzdelávania a forširovaní vedy, na budovaní zdravotníctva pre ľudí, sociálnej pomoci a starostlivosti, na zlepšení dôchodkového systému a sociálneho poistenia, na lepšej rodinnej politike, priamej demokracii, občianskom aktivizme, na otvorení vládnutí a výkonnej ekonomike. Predvolebné sľuby OĽANO mali intenciu budovať štát, ktorý slúži a chráni. Okrem toho v predvolebných sľuboch bola zahrnutá aj „zelená“ agenda, rómska problematika, kultúra, šport, moderná zahraničná politika, (kybernetická) bezpečnosť, polícia, obrana, informatizácia atď., teda všetko, čo je dôležité pre štát a plnenie jeho funk-

cií. Koronakríza obnažila všetko a postupne preveruje všetko. I sľuby a ich realizáciu.

Slovensko sa v súčasnosti nachádza v ekonomickej megakríze podobne ako celý svet. Čo tejto kríze predchádzalo? Hlavný problém *Slovenska* v 90-tych rokoch 20. storočia predstavoval bezbrehý prechod na trhovú ekonomiku a masívna privatizácia bývalého národného majetku nad národným kapitálom, ktorý zo *Slovenska* urobil de facto montážnu „dielňu“ bez pridanej hodnoty (s lacnou pracovnou silou odkázanou na milosť a nemilosť zahraničných investorov). Schopnosť štátu tvoriť plnohodnotnú sociálnu politiku bola a doteraz je priamo závislá od udržania - domácim hospodárstvom vytvoreného - zisku, z ktorého prevažná časť dlhodo- bo, žiaľ, prúdi do domovských štátov zahraničných investorov pôsobiacich v *Slovenskej republike*. V súčasnosti sme svedkami toho, že naša ekonomická závislosť od cudzích investorov je jednoznačná, o potravinovej závislosti a nesebestačnosti *Slovenska* možno konštatovať to isté, čo v plnej nahote odhalila a potvrdila koronavírusová kríza. Sociálne dôsledky takto orientovanej ekonomiky preto neveštia nič dobré, pretože miera nezamestnanosti u nás už po čiastočnom ústupe pandémie vykazuje negatívne štatistiky. Zlá štruktúra hospodárstva sa odráža v tom, že sme vo veľkej miere orientovaní na automobilový priemysel, dokonca sme svetovou veľmocou v tomto segmente, no koronakríza ukázala, akí sme zraniteľní práve „vďaka“ tejto jednostrannosti, pretože ako prvé kolabovali práve tieto giganty, pričom doteraz dopyt po automobilových produktoch je veľmi nízky. Je teda zjavné, že bez reštrukturalizácie nášho hospodárstva a pracovného

trhu sa z negatívnych čísel dostaneme len veľmi ťažko.

Ďalším chronickým problémom Slovenska je neschopnosť riešiť vlastnými finančnými prostriedkami bytovú otázku svojich občanov. Je zaujímavé, že za niekoľko decénií v období do roku 1989 sa vybuďovalo z prostriedkov štátu obrovské množstvo bytov dostupných pre občanov. Dnes sa ukazuje, že jedinou šancou aspoň čiastočne riešiť tento problém sa črtá iba vo využití eurofondov (financie sú uvoľnené *Európskou komisiou* iba „vďaka“ koronakríze!), na čo sa spolieha hnutie Sme rodina, aby splnilo svoj predvolebný sľub. Aktuálna otázka v danej súvislosti teda znie: čo ešte vôbec dokáže urobiť pre občanov náš štát z vlastných zdrojov?

1. Geopolitické dôsledky pandémie koronavírusu a suverenizmus štátov

Aké sú súvzťažnosti geopolitiky a koronavírusu? Najdôležitejším odkazom súčasnej krízy spôsobenej koronavírusom je nutnosť obnovovania sebestačnosti národných štátov. Nepredvídateľná kríza gradovaná koronavírusom najmä v počiatočnej jasne poukázala na umelosť (neautenticnosť) zoskupenia s názvom *Európska únia*. Ukázalo sa, že v bežnom čase bola *Európska únia* výhodná najmä pre západné štáty pretože *EÚ* je predovšetkým pragmatický projekt manažovaný hlavne svojimi zakladajúcimi členmi. Možno konštatovať, že štáty geopolitického rangu *Slovenska* prijali (v rámci *EÚ*) na seba rolu geopolitického objektu, ktorý sa väčšinovo podriaďuje „bruselskému diktátu“ (s občasnou dávkou miernej kritiky - v rámci krajín *V4*). *EÚ* síce štáty ostbloku vyhlasujú za najúspešnejší projekt, no práve koronakríza v plnom

svetle odhalila jeho slabiny - oneskorené reakcie na koronakrízu, slabá flexibilita vrcholných predstaviteľov *EÚ* a *EK*, prebyrokratizovanosť atď., čo absolútne prehĺbilo skepsu a nedôveru väčšiny členských krajín voči tejto inštitúcii. *EÚ* a *Európska komisia* sa po neetickom správaní k *Taliansku* (pálenie zástav *EÚ*) a *Španielsku* v čase pandémie síce ospravedlnila, ale ruptúra vo vzťahu k *EÚ* aj zo strany iných krajín sa tak skoro nezacelí.

Je evidentné, že umelá orientácia takých slovanských štátov ako je *Slovensko*, *Česko*, *Poľsko*, *Bulharsko*, ale aj *Maďarsko* či *Rumunsko* na Západ je udržiavaná takpovediac „sektarizáciou“ svetového obchodu a integračnými podmienkami, ktorých hlavným imperatívom bola privatizácia štátneho majetku do nadnárodných rúk, a tým aj vynútená poslušnosť štátov ostbloku pod hrozbou hypernezamestnanosti. Tridsať rokov od geopolitického zlomu v roku 1989 a zároveň aj od umelo formulovaných príčin jednostrannej závislosti Východu od Západu má však svoje veľké trhliny, ktoré ešte viac odhalila koronakríza, a to najmä v čase jej dramatického nástupu (neetický vzájomný vnútorný egoizmus krajín Západu a podceňovanie Východu). Treba akcentovať a zároveň objektívne konštatovať, že práve krajiny ostbloku preukázali v čase pandémie oveľa lepšiu stratégiu, taktiku i manažovanie krízových procesov než západné štáty a *USA*.

Ukazuje sa, že Západ je dnes oveľa viac závislý ako kedykoľvek predtým od produkcie nadmerného zisku v nových štátoch *EÚ*, ktoré prešli kolonialistickým modelom eurointegrácie (strategické „žmýkanie“ slabo platenej pracujúcej chudoby v desofistikovanej produkcii a gradácia ziskov tečúcich na Západ),

s cieľom zachovať alebo minimalizovať svoje geopolitické straty, ktoré ho nevyhnutne čakajú v spojitosti s už existujúcim multipolárnym svetom. Pandémia absolútne odhalila nepripravenosť USA, a to nielen v oblasti zdravotníctva, ale oslabila aj jeho donedávna vehementne proklamované dominantné postavenie vo svete (USA ako svetový geopolitický predátor už sťahuje vojská z mnohých krajín sveta), o čom sa v geopolitike aktuálne už čoraz viac diskutuje (fenomén trumpizmu, politického chaosu, nezvládania demonštrácií, rasizmu, kriminality, vraždenia, tzv. americkej demokracie atď.).

Je jasné, že súčasná megakríza ešte vyostří súboj „umierajúceho“ globalizmu a do popredia sa derúceho suverenizmu štátov. V podvedomí najmä staršej i strednej generácie ostala ešte hlboko zakorenená zodpovednosť štátu takmer za všetko v našom živote, tak ako to bolo v minulosti aj v ČSSR. Dnes obviňujeme štát za všetko zlé, aj keď štát sa už dávno zriekol svojej zodpovednosti v privatizáciách štátneho priemyslu a tým aj priameho garantovania sociálnych istôt a garancie práce, čo je jedným zo základných zmyslov existencie človeka v spoločnosti. Po kolapse bipolárneho sveta sa transformujúce štáty spoľahli na neviditeľnú ruku trhu, ktorá bola výhodná hlavne pre postkolonialistické západné štáty. Tie prezieravo integrovali bývalé štáty východného bloku (socialistického bloku) do EÚ tzv. kolonialistickým modelom eurointegrácie. Vytvorilo sa centrum (*Nemecko, Francúzsko, Anglicko* a iné) a periféria (bývalý socialistický blok), čím sa prehľbujú rozdiely a stupňuje závislosť „nových“ členov EÚ od „starých“. Vytvorili sa centrá, kde sa zabezpečuje super-technologický pokrok a na druhej strane vznikli štáty (periféria), ktoré

predstavujú montážne haly EÚ, pričom nie sú schopné poskytnúť svojim občanom ani nové nájomné byty, ba ani dostatok domácej produkcie v obchodoch a podobne. Takáto cesta je varovná a neperspektívna tak pre Slovensko, ako aj pre ostatné štáty bývalého ostbloku.

Nová vláda a špeciálne politická strana Sloboda a solidarita permanentne forsíruje tézu o minimalizácii štátu. Minimalizácia štátu však znamená jeho postupný zánik. Ako by sme asi boli dopadli, keby štát nemal nijaké „páky“ na zvládanie ultrakrizových situácií? Podobne ako Trump, ktorého ignorujú jednotlivé štáty v rámci amerického súštátia, polícia i guvernéri? Štáty a národy bývalého východného bloku majú niekoľko spoločných črt. Novovzniknutý slovenský ekonomický kapitál a oligarchia, ktorá vzišla z ponovembrového vývoja v roku 1989, má už nielen ekonomické záujmy, ale predovšetkým záujmy mocenské. Neúmerný zisk a z neho plynúce mocenské aspirácie sú v ostrom protiklade so záujmami štátu a jeho občanov, ktorí tvoria štát ako jeho ľudský potenciál. Najexaktnejším príkladom podobného vývoja bolo Rusko v 90-tych rokoch 20. storočia, ktorého rozpad a mocenskú svojvôľu zastavil súčasný prezident Vladimir Putin. Príklad Ukrajiny je oveľa horší, pretože jej rozvrat oligarchickými skupinami je takmer dokonaný. Ukrajina nemá - podobne ako Slovensko - skúsenosť so samostatnosťou, a preto novovzniknutá oligarchia mala priam neodolateľné nutkanie „urvať“ si z Ukrajiny toľko, koľko sa len dalo, a to na úkor vlastných občanov. Ak Slovensko nechce dospieť do podobného stavu kolapsu, musí tu byť preto oveľa viac štátu. Štát musí byť na prvom mieste, inak sa výzvam súčasnosti nedá čeliť. Štát, občan

a pracujúci človek (presnejšie pracujúca chudoba) nemôže byť totiž fackovacím panákom nadnárodného kapitálu, ako je to zjavné z dôsledkov koronavírusu, na ktorom opäť zarobia najväčší boháči sveta.

Migračná kríza poukázala na potrebu maximalizovať aj schopnosť obrany štátu a jeho hraníc. Kriminalita v západných štátoch (často s participáciou migrantov) sa ukazuje ako nezastaviteľná a políciou nezvládnuiteľná, pretože jej autorita sa ocitla na bode mrazu (*Nemecko, Francúzsko, Anglicko* atď.). Pochody a protesty proti rasizmu v týchto krajinách aj v *USA* sa postupne menia na skazonosné akcie (rabovanie, podpaľovanie budov, napádanie policajtov atď.) a rozvracanie normálneho života v štáte. Štát sa tam ukazuje ako takmer disfunkčný a bezmocný.

Hospodárska a potravinová sebestačnosť i jej posilňovanie je ďalšou výzvou pre novú slovenskú vládu. Bude schopná antikorupčná vládna koalícia odpovedať na tieto výzvy súčasnosti? Bude stačiť 1144 Sulíkových riešení pre *Slovensko*? Prinesie nová slovenská vláda koncepčnú politiku aj v sociálnej oblasti?

2. Programové vyhlásenie vlády a sociálna sféra

Podobne ako iné časti Programového vyhlásenia novej vlády (PVV), aj časť o sociálnych istotách a sociálnom štáte vyznieva priveľmi „kozmeticky“. Možnosť otcovskej dovolenky, zvýhodnené lístky na kultúrne podujatia pre rodiny, rôzne SOS príspevky, boj proti týraniu v rodinách, zavedenie príspevku na bývanie vo forme sociálnej dávky však nerieši prioritný problém, ktorým je nízka životná úroveň občanov na *Slovensku* v porovnaní so „starými“ členskými štátmi

EÚ. Narastajúce sociálne problémy, ktoré s najväčšou pravdepodobnosťou budú v spojitosti so zatiaľ nekončiacou pandémiou gradovať, zvýrazia našu demografickú krízu, ktorá má svoje korene v geopolitickom zlome v roku 1989. Súčasnú snahu o zmrazenie minimálnej mzdy môžu v blízkej budúcnosti priviesť k sociálnym nepokojom. *Slovenská republika* je otvorenou ekonomikou, presnejšie povedané závislou ekonomikou, závislou od zahraničného kapitálu. Obnova ekonomickej suverenity v dnešných podmienkach globalizovaného voľného trhu, kde *Slovensko* po privatizácii štátneho majetku po roku 1989 obrazne povedané stojí ďaleko za štartovacou čiarou, bude nadľudský výkon. Prezidentka SR Z. Čaputová v *Správe o stave republiky* pomenovala aktuálny stav veľmi objektívne:

„Naše hospodárstvo sa svojou výkonnosťou už prestáva približovať k európskemu priemeru. Ak sme ešte v rokoch 2003 až 2008 výkonnosťou ekonomiky priemer únie dobiehali, od roku 2012 už prakticky len stagnujeme. Hospodársky model, ktorý bol založený na nízkych mzdách a na lákaní priamych zahraničných investícií, sa už, podľa všetkého, vyčerpal“ (Čaputová 2020, s. 8, [cit. 2020-06-24]).

Demografická kríza je tiež obrazom celospoločenskej neistoty a vysťahovalectva za prácou do západných štátov *EÚ*. Nízke mzdy, absencia garantovania pracovného miesta (čo je, samozrejme, v protiklade s kapitalistickým voľným trhom) tam robí z mnohých slovenských a iných zamestnancov takmer bezmocných rukojemníkov. Ukazuje sa, že aj po odznievaní koronakrízy potrebujú západné štáty pracovníkov z východnej „zóny“ najmä na sezónne práce a sofistikované posty (IT sektor, lekári, manažérske, výskumné a vedecké

miesta atď.). Dá sa konštatovať, že trh s pracovnými miestami na Západe bude poznačený krízou vo veľkej miere, takže pracovné miesta pre našich ľudí sa určite výrazne zredukujú a prehĺbia chudobu aj u nás.

3. Rodina ako základ prosperity a budúcnosti štátu

Téma rodiny predstavuje dôležitý bod v *Programovom vyhlásení vlády*. Jej postoj k rodinnej politike je charakterizovaný takto: „*Vláda SR bude podporovať rodinu, ktorá je základnou bunkou spoločnosti a hlavnou nositeľkou základných ľudských, kultúrnych, sociálnych, občianskych a duchovných hodnôt. Podporu rodiny vníma vláda SR ako prioritný nástroj na riešenie problematiky nepriaznivého demografického vývoja*“ (Programové vyhlásenie vlády 2020, [cit. 2020-06-24]). Ďalšie znenie PVV v tejto oblasti však radikálne riešenie demografického úpadku absolútne neprináša. Pripomením preto príklad Ruska, ktoré po rozpade ZSSR zažilo obrovskú demografickú krízu, spôsobenú podobne ako u nás rozvratom národného hospodárstva v 90-tych rokoch 20. storočia. S nástupom V. Putina Rusko vo svojich strategických štátnych dokumentoch označilo demografickú krízu za problém s najvyššou prioritou, a preto zaviedlo štátny program materinského kapitálu. „V roku 2007 schválila vláda RF takzvaný materinský kapitál, ktorý získa rodina v prípade druhého a každého ďalšieho dieťaťa. Na ruské pomery ide o veľkú sumu. Najskôr bola jej výška okolo 200-tisíc rubľov, v roku 2013 už dosahovala výšku 400-tisíc rubľov (v tom čase to bolo v prepočte na eurá cez 10-tisíc eur, po páde kurzu rubľa činí dnes táto suma v prepočte vyše 5-tisíc eur). Tento kapitál získava rodina v podobe

certifikátu, ktorý môže medzi 4. a 25. rokom dieťaťa použiť na viaceré účely: či už na vzdelanie dieťaťa, zlepšenie podmienok bývania, na zdravotnú starostlivosť, čiastočne môžu ísť peniaze aj na prílepšenie dôchodku matky. Štát okrem toho prišiel aj s ďalšími opatreniami, preplácaním poplatkov na škôlky, prémiami za pôrody a zvýšenými rodičovskými prídavkami“ (Hanus 2015, [cit. 2020-06-24]). V roku 2020 je v Rusku štátom garantované vyplatenie sumy 6 tisíc eur (466 617 rubľov) za prvé narodené dieťa a 8 tisíc eur (616 617 rubľov) za druhé narodené dieťa (Penzijný fond Ruskej federácie 2020, [cit. 2020-06-24]). Pravdou však je, že ani materinský kapitál zatiaľ nepriniesol zastavenie prirodzeného úbytku obyvateľstva v Rusku. Demografická kríza je odzrkadlením širokospektrálnych problémov a nových výziev, ktoré prináša súčasnosť.

Čo sa týka situácie slovenských rodín, veľký problém predstavuje slabá finančná podpora mladých rodín, problémy s bývaním a jeho uverovaním, nedostatočná štruktúra predškolských zariadení, či problémy so znižovaním zamestnanosti, zvlášť po prvej vlne koronakrízy. Slovensko sa prepadlo v rebríčku krajín po prvej fáze koronakrízy na 57. miesto zo 63 krajín Európy. Stimuly vlády na oživenie ekonomiky sú mimoriadne oneskorené, slabé a nedostatočné v konfrontácii s väčšinou susediacich krajín, čo je v centre kritiky slovenských zamestnávateľov. Kto na to doplatí najviac? Samozrejme, predovšetkým mladé rodiny s deťmi, pretože matky musia zostávať s deťmi doma na OČR, a tak pri nemožnosti zamestnať sa v istých regiónoch (hlavne na východnom Slovensku) môžu mať problémy aj otcovia týchto rodín.

4. Sociálne aspekty koronakrízy

Bezútešnosť sociálnej situácie odzrkadľujú aj médiami zverejňované zvýšené percentá nezamestnanosti, pritom ide iba o počiatočnú fázu, teda pokles výkonnosti slovenskej ekonomiky (tzv. voľný pád - podľa NBS, t. j. Národnej banky Slovenska pôjde o približne 10%) bude pokračovať a naďalej sociálne paralyzovať slovenské rodiny. Zo zverejnených dát vyplýva, že: „Miera nezamestnanosti vypočítaná z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie dosiahla v máji 7,96%. Medzimesačne vzrástla o 0,53 p. b., medziročne stúpila o 1,96 p. b. Stav celkového počtu uchádzačov o zamestnanie v máji dosiahol 219.159 osôb“ (TASR 2020a, [cit. 2020-06-24]). Niektoré odhady súčasných politikov dokonca hovorili o hrozbe pádu až k nezamestnanosti na úroveň okolo 20%, ktorá tu už bola na prelome tisícročí. Nezamestnanosť v USA v tejto dobe láme rekordy: „V Spojených štátoch v apríli zaniklo rekordných 20,5 milióna pracovných miest. Miera nezamestnanosti vzrástla na 14,7% z marcových 4,4%. Dostala sa tak na najvyššiu úroveň od veľkej hospodárskej krízy v 30-tych rokoch minulého storočia“ (TASR 2020b, [cit. 2020-06-24]). Pri otvorenosti slovenskej ekonomiky závislej od exportu to môže znamenať naplnenie katastrofických scenárov s 20% nezamestnanosťou. Nikto si nevie predstaviť situáciu po príchode ďalšej vlny koronakrízy, čo už anticipujú štatistiky pandemickej krivky v Číne, Nemecku, Poľsku, Česku, pritom sa štáty ešte poriadne nevymanili ani z prvej vlny a druhú vlnu očakávali až v jeseni. Ekonomické problémy a neistota prinášajú ruku v ruke aj problémy vo vnútri rodín, ktorých dospelí členovia nebudú mať možnosť hmotne zabez-

pečiť svoje rodiny: „Je dôležité upozorniť aj na to, že zraniteľnú skupinu ľudí voči násiliu, či už psychickému alebo fyzickému, netvorí len ženy a deti, ale často aj seniori, či ľudia s postihnutím alebo psychickou poruchou, zraniteľnou skupinou sú aj muži. Volania s problematikou násilia tvoria aj v súčasnosti takmer 10% z celkových hovorov“ (Tarišková 2020, [cit. 2020-06-24]). Ako presne vplýva karanténa a koronakríza na zvyšovanie agresivity v rodinách je ešte zatiaľ predmetom hlbšieho skúmania, avšak zvýšený nápor na linky dôvery je evidentný.

Kultúra a umenie predstavujú ďalšiu „zónu“ sociálnej eskalácie, pretože fáza koronavírusovej izolácie bola pre kreatívnu sféru tiež mimoriadne devastujúca. Keď si uvedomíme závislosť oblasti kultúry od miery zamestnanosti a príjmov obyvateľstva, ktoré má aktuálne problémy s prežitím ťažkej krízovej situácie, ťažko predpokladať rýchlu revitalizáciu tohto sektora. Ukazuje sa však, že koronakrízou sú postihnuté všetky oblasti života spoločnosti (turizmus, šport, zdravotníctvo, školstvo atď.), takže nebude jednoduché nájsť simultánne rýchle recepty na riešenie všetkých problémov, keďže aj deficit štátneho rozpočtu je značný. Ak má štát odborne fundovaných, nadšených, pracovitých a tvorivých ľudí, ktorým záleží nielen na prežití spoločnosti, ale aj na ďalšom kreovaní jej pozitívnej budúcnosti, určite bude mobilizovať ľudské zdroje vo všetkých sférach, aby sme spoločne dosiahli efekt pozitívneho synergického úsilia.

Záver

Koronakríza odhalila širokospektrálnosť a hlavne prepojenosť problémov, s ktorými sa borí jednotliviec, ro-

dina a štát. Človek sa odjakživa usiluje o nezávislosť a samostatnosť, aby v konečnom dôsledku mohol byť plnohodnotnou a organickou časťou celku, ktorým je štát. Štát sa musí (aj z dôvodu akýchkoľvek kríz či megakríz) usilovať o svoju sebestačnosť a samostatnosť najmä preto, aby mohol byť v globalizovanom svete dôstojným partnerom na medzinárodnej úrovni, ktorý má čo ponúknuť. Ak to tak nie je v prípade človeka a ani v prípade štátu, takýto jedinec hrá rolu takpovediac nádenníka a štát sa dostáva do roly štatistu. Jedinec, rodina a štát sú preto prepojení oveľa viac ako sa nám to na prvý pohľad môže zdať. Každá rodina, ktorá sa bude v malom, je budúcim predobrazom štátu, v ktorom budeme žiť. Preto je dobré v tejto súvislosti upozorniť na myšlienku nezabudnuteľného a charizmatického pápeža Jána Pavla II., ktorý mal budúcnostné videnie a „zhmotnil“ ho do výroku o prepojenosti rodiny a spoločnosti: „Spoločnosť, v ktorej je zasiahnutá rodina, nemá budúcnosť“ (Ján Pavol II. 2020, [cit. 2020-06-24]).

V tom spočíva podstata a zmysel života jednotlivca, spoločnosti, štátu i ľudskej civilizácie.

Zoznam bibliografických odkazov

ČAPUTOVÁ, Zuzana, 2020. Správa prezidentky o stave republiky. In: *Zuzana Čaputová prezidentka Slovenskej republiky*

- [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.prezident.sk/page/prejavu/>
- HANUS, Martin, 2015. Rodí sa kvôli Putinovi viac Rusov? In: *Konzervatívny denník Postoj* [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.postoj.sk/6767/rodi-sa-kvoli-putinovi-viac-rusov>
- Pavol II., Ján, 2020. *Citáty slávnych* [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://citaty-slavnych.sk/citaty-o-rodine/>
- Penzijný fond Ruskej federácie, 2020. *Čo treba vedieť o materinskom (rodinnom) ka-pitály* [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: http://www.pfrf.ru/grazdanam/family_capital/chto_nuzh_znat/
- Programové vyhlásenie vlády, 2020. Dostupné z: <https://www.ome-diach.com/tlacove-spravy/17852-programove-vyhlasenie-vlady-2020-2024-cele-znenie>
- TARIŠKOVÁ, Mária, 2020. Počas pandémie vzrástol počet volaní na linku dôvery Nezabudka. In: *Školské.sk* [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.skolske.sk/clanok/53443/pocas-pandemie-vzrastol-pocet-volani-na-linku-dovery-nezabudka>
- TASR, 2020a. Nezamestnanosť na Slovensku v máji vzrástla na 7,2%. In: *aktuality.sk* [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/800312/nezamestnanost-na-slovensku-v-maji-vzrastla-na-7-20/>
- TASR, 2020b. Nezamestnanosť v USA láme rekordy, vyskočila o desať bodov na 15%. In: *hnonline.sk* [online]. [cit. 2020-06-24]. Dostupné z: <https://finweb.hnonline.sk/zahranicna-ekonomika/2144285-nezamestnanost-v-usa-lame-rekordy-vyskocila-o-desat-bodov-na-15-percent>

RECENZIA

MANIPULATION. A GUIDE TO MIND CONTROL TECHNIQUES, STEALTH PERSUASION, AND DARK PSYCHOLOGY SECRETS

Deborah WEISS

Antónia SABOLOVÁ FABIANOVÁ

Mgr. Antónia Sabolová Fabianová, PhD.
Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
Email: sabolova.antonio@gmail.com

V úvode knihy autorka prisľubuje v rámci jednotlivých kapitol otvorenú diskusiu o všetkom, čo čitateľ potrebuje vedieť o manipulácii a ovládaní mysle, prioritne v kontexte toho, aby si dokázal v bežnom živote pomôcť. Akcent motivačno-náučne znejúceho názvu knihy vyvoláva záujem o „tmavú“ stránku psychológie a zároveň tajomstvá. V rámci prvého dojmu môže byť pre čitateľa otázne, či sa konotácia manipulácie naozaj s dobrým úmyslom dá využiť a nie len zneužiť. Daná skutočnosť predstavuje potenciálne silnú motiváciu prejsť po názve aspoň k obsahu, ktorý efektívne jasne a stručne pokrýva oblasti záujmu autorky. Kniha je koncipovaná v rozsahu 11. kapitol, kde čitateľ získava prehľadné informácie o tom, čo manipulácia je, ako s ňou pracovať v každodennom živote, aké sú výhody, etické rozhranie, ktoré je potrebné zvážiť a tiež informácie o analytickej súčasti manipulácie, ktorá je podstatná podľa autorky na to, aby sa techniky manipulácie dali zacieliť na konkrétny typ osobnosti.

Autorka trefne začína prvú kapitolu venovanú samotnej definícii snahou o odbúranie predsudkov voči samotnému východiskovému pojmu a konštatuje, že je bežné pri manipulácii automaticky veriť, že sa druhá osoba snaží o emocionálne zneužívanie, zlo, či až krutosť. Objasňuje, že videnie manipulácie v negatívnom svetle, môže zabrániť uvedomeniu si, akou silnou „psychologickou formou umenia“ môže byť. Ďalším aspektom je aj samotný fakt, že sa zvykneme správať podľa noriem spoločnosti v ktorej sa nachádzame, a teda je veľmi pravdepodobné, že sa s manipuláciou stretávame denne, no vnímame ju ako bežný jav. Naučiť sa efektívne pracovať s manipuláciou teda neznamená, že sa snažíme vytvoriť urážlivé vzorce medzi ľuďmi okolo nás, ale fakt, že vieme, čo chceme a máme spôsoby ako to dosiahnuť. Zároveň ale platí, že ak chceme niečo získať, a využili sme na to všetky naše funkčné metódy, ale druhá strana s nami nesúhlasí, nemusí súhlasiť (konať spôsobom ako sme navrhli). Manipulácia

sa teda netýka prioritne tlaku vyvíjaného na druhú osobu. Najlepší manipulátori nenúti nikoho do ničoho. Podstatou je druhému pomôcť pochopiť hodnotu, ktorú daná (napríklad) činnosť má pre vás a na tom stavať. Autorka korektne poukazuje ale aj na fakt, že existuje niekoľko typov manipulácie a taktiež na skutočnosť, že napriek potenciálnej sile, ktorá môže prísť s manipuláciou, nastanú chvíle, kedy ju nie je vhodné používať. Uvádza, že skutočná schopnosť ovládať umenie manipulácie znamená aj schopnosť mať jasno v tom, že sú zachované hranice, pracuje sa na správnych stratégiách bez toho, aby dochádzalo k ujme u druhého človeka.

Ak je snahou manipulácie donútiť myslieť druhého podľa seba, ide o moment v ktorom sa manipulácia mení na negatívny aspekt fungovania a je potrebné sa mu vyhnúť. Autorka v nasledujúcich kapitolách taktiež ponúka alternatívy techník a situácii, kedy je vhodné prezentovaný typ manipulácie využiť a taktiež, ako nereagovať v rámci procesu manipulácie, či stratégie v rámci reči tela.

Napriek citeľnej snahe autorky čitateľovi ponúknuť aj iný pohľad na možnosti manipulácie, miestami uvedené poznatky pôsobia alibisticky a núkajú iný pohľad na rozporuplné situácie, kedy je skôr otázkou morálnych hodnôt, či svedomia človeka, nakoľko sú ponúknuté stratégie naozaj prosociálne. Vystáva otázka, prečo vôbec je potrebné uvažovať o manipulácii v pozitívnej konotácii pri činnosti ľudí, ktorí sa snažia prostredníctvom natrénovaných techník dosiahnuť u druhého človeka to, o čo prioritne druhý človek vôbec nemusí mať záujem, odvolávajúc sa na to, že ešte možno len netuší, že nemá o niečo záujem. Taktiež po prečítaní jednotlivých kapitol môže čitateľ nadobudnúť dojem, že existuje veľmi tenká hranica medzi manipulujúcim a asertívnym správaním, čo v konečnom dôsledku môže predstavovať podstatu snahy o pozitívne hodnotenie manipulácie v danej knihe.

Informácia o publikácii:

WEISS, Deborah, 2019. *Manipulation. A guide to mind control techniques, stealth persuasion, and dark psychology secrets*. Independently Published. ISBN 978-1087863856.

SPRÁVA Z PODUJATIA

16. ŠTUDENTSKÁ VEDECKÁ A UMELECKÁ KONFERENCIA (Správa z inštitútového kola a fakultného kola)

Anna JAŠKOVÁ

Dňa 20.4.2020 sa na *Inštitúte edukológie a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove* konalo inštitútové kolo *Študentskej vedeckej a umeleckej konferencie (ŠVUK)*. Z dôvodu epidemiologickej situácie prebehlo inštitútové kolo na základe usmernení vedenia *Filozofickej fakulty* dištančne. Súťaže sa tento rok zúčastnili traja študenti doktorandského štúdia v študijnom odbore Sociálna práca. Zúčastnení zaslali v stanovenom termíne členkám komisie inštitútového kola *ŠVUK* prezentácie s hlasovým komentovaním. Mgr. Ľubica Libáková, študentka 4. ročníka doktorandského štúdia, sa v rámci prezentácie venovala využitiu rámcovej analýzy v kontexte problematiky rodovo podmieneného násillia. Otázke výskumu v prostredí sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za účelom možnosti zefektívnenia súčasnej praxe sa vo svojej prezentácii venovala Mgr. Šarišská, študentka 3. ročníka doktorandského štúdia. Komparačnú analýzu skúmania starostlivosti o seba s dôrazom na všímavosť na Slovensku a v zahraničí predstavil Mgr. Knurovský, študent druhého ročníka doktorandského štúdia. Predsedníčka komisie prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD. a členky komisie Mgr. Antónia Sabolová Fabianová, PhD. a Mgr. Anna Jašková, PhD. po spoločnej diskusii rozhodli o postupe študentov do fakultného kola v nasledujúcom poradí: 1. miesto:

Mgr. Miriama Šarišská - *Otázka výskumu v prostredí sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za účelom možnosti zefektívnenia súčasnej praxe* pod vedením prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD. 2. miesto: Mgr. Ľubica Libáková - *Využitie rámcovej analýzy v kontexte problematiky rodovo podmieneného násillia* pod vedením prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD.

3. miesto: Mgr. Martin Knurovský - *Komparačná analýza skúmania starostlivosti o seba s dôrazom na všímavosť na Slovensku a v zahraničí* pod vedením prof. PhDr. Beáty Balogovej, PhD.

Po úspešnom absolvovaní inštitútového kola, postupujúci študenti reprezentovali *IESP* na fakultnom kole *16.ŠVUK*. Fakultné kolo, rovnako ako inštitútové kolo, prebehlo dištančnou formou počas dní 10.-11.5. 2020. Účastníci fakultného kola zaslali členkám komisie pre sekciu psychológie a sociálnej práce - doc. PhDr. Gabriele Mikuláškovéj, PhD.; PhDr. Monike Kačmárovej, PhD.; Mgr. Antónii Sabolovej Fabianovej, PhD. a Mgr. Anne Jaškovej, PhD. prezentácie s hlasovým komentovaním. Členky komisie zaslali účastníkom do 24.5.2020 spätnú väzbu, podnety a otázky do diskusie. Na základe rozhodnutia komisie fakultného kola *16.ŠVUK*, účastníci za *IESP FF PU*, úspešne absolvovali fakultné kolo. Plné príspevky, spracované v spolupráci s ich školiteľmi, budú publikované v zborníku.

POKYNY PRE AUTOROV

Názov príspevku (max. 100 znakov, môže obsahovať podtitul) **Názov príspevku v anglickom jazyku**

Prvý autor , Druhý autor, Tretí autor,... (Meno a priezvisko)

Abstrakt

Stručná charakteristika príspevku (téma, riešený problém, cieľ); v rozsahu 500 – 1200 znakov (vrátane medzier). Písmo abstraktu Times New Roman, I.

Stručná charakteristika príspevku (téma, riešený problém, cieľ); v rozsahu 500 – 1200 znakov (vrátane medzier).

Kľúčové slová: Slovo. Slovo. Slovo. Slovo. Slovo. (min. 3, max. 8, maximálne dvojslovné spojenia; každé slovo začína veľkým písmenom. Slová sa oddeľujú bodkou)

Abstract

Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglic- kom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglic- kom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku. Abstrakt v anglickom jazyku.

Keywords: Word. Word. Word. Word. Word.

Úvod

Na tomto mieste autor publikuje úvod svojho článku.

Hlavný text (kapitola)

Nadpisy kapitol sú písané tučným písmom, číslované, vo veľkosti 12 a umiestnené na ľavom okraji textu (číslovanie kapitol - poradové číslo kapitoly je od názvu kapitoly oddelené bodkou a me- dzerou). **Názvy podkapitol** sú písané tučným písmom a kurzívou, od ľavého okraja (číslovanie podkapitol rovnaké ako v prípade kapitol). **Prvé riadky odsekov odsadené od okraja na 0,5 cm.** Font písma Times New Roman, veľkosť písma 12 b., riadkovanie 1, zarovnanie textu do bloku. Odporúčaná medzera za odsekmi 6 b. **Na konci riadkov slová nerozdeľovať.** Medzi názvami ka- pitol (podkapitol) a textom nechať jeden voľný riadok. Nadpisy kapitol, podnadpisy, tabuľky a obrázky sú oddelené jedným riadkom. Celkový rozsah príspevku by nemal presiahnuť 21 600 zna- kov (vrátane medzier).

Štruktúra

Súbor musí byť vytvorený len v programe MS Word. Spracované budú len príspevky vo formáte „doc“ alebo „docx“. Podnadišpy sú písané tučným písmom, kurzívou, vo veľkosti 12 a číslované. Prosím, uistite sa, že používate len jeden typ písma. Aby sa zabránilo chybám, odporúčame použiť funkciu „Kontrola pravopisu“ v MS Word. Odkazy na literatúru sa uvádzajú v texte v zátvorke.

Zátvorka obsahuje priezvisko autora, rok vydania, v prípade priamej citácie i príslušné stránky, napríklad: (Balogová 2015, s. 35).

Text je zarovnaný do bloku. Prosím, nemeňte navrhnuté formátovanie tejto šablóny. **Nečíslujte stránky, čísla stránok budú priradené v procese prípravy dokumentu pre tlač.**

1.2 Poznámky pod čiarou

Poznámky by mali byť umiestnené pod čiarou, číslované kontinuálne arabskými číslicami (vo forme horného indexu), spravidla na konci vety¹.

PodĎakovanie a afiliácia

PodĎakovanie alebo afiliácia sa uverejňujú v oddelenej časti na konci článku tučným písmom a kurzívou. Prosím, neuvádzajte ich na titulnej strane, ako poznámku pod čiarou k názvu, alebo inými spôsobmi.

Prílohy

Prílohy pripojené k príspevku by mali byť umiestnené pred zoznamom citovanej literatúry. V prípade viacerých príloh by mali byť hlavičky príloh označené v štýle uvedenom nižšie a označované postupne veľkými písmenami A, B, C, atď.:

Príklad uvedenia prílohy:

Príloha A. Názov prílohy

4. Literatúra

Citovať podľa ČSN ISO 690 len použitú literatúru. Zoznam je radený abecedne podľa priezviska autorov a **nečísluje sa**. Najpodstatnejšie zmeny v norme STN ISO 690: 2012 pri citovaní podľa harvardského systému nájdete na: <http://www.pulib.sk/web/data/pulib/subory/stranka/ezp-ISO690.pdf>

Príklady zápisov v zozname bibliografických odkazov:

- ANDREJČÍKOVÁ, Nadežda, 1999. Komunikácia a kooperácia IS pre knižnice: úvod do komunikačného protokolu Z39.50. In: Bulletin Centra vedecko-technických informácií SR. Roč. 3, č. 2, s. 54-59. ISSN 1335-793X.
- BALOGOVÁ, Beáta, 2012. Etablácia a profesionalizácia sociálnej práce v jej horizontálnej i vertikálnej línii. [online]. In: BALOGOVÁ, Beáta, Michaela SKYBA a Denisa ŠOLTÉSOVÁ, eds. Pregraduálna príprava sociálnych pracovníkov, pracovníčok a sociológov, sociologičiek a možností ich uplatnenia v praxi. Zborník príspevkov z vedeckého seminára konaného dňa 7. decembra 2012 v Prešove. [cit. 2014-09-05]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, s. 10 – 28. ISBN 978-80-555-0970-9. Dostupné z: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Balogova7>.
- BALOGOVÁ, Beáta, et al., 2008. Pokyny na vypracovanie seminárnej, ročníkovej, bakalárskej, diplomovej a rigorózneho práce v študijných odboroch sociálna práca a andragogika. Prešov: AKCENT Print. ISBN 978-80-89295-08-1.
- BALOGOVÁ, Beáta, et al., 2015. Kompendium sociálnej práce pre bakalársky stupeň štúdia. Prešov: Akcent print. ISBN 978-80-89295-59-3.
- KOMOROVÁ, Klára, 2005. Najstaršie trnavské tlače v Slovenskej národnej knižnici v Martine. In: Kniha 2005: zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Martin: Slovenská národná knižnica, s. 341-345. ISBN 80-89023-55-X.
- KUCIANOVÁ, Anna, 2001. Významná personálna bibliografia. In: Knižnica [online]. Roč. 2, č. 11-12, s. 662 [cit. 15. júna 2013]. ISSN 1336-0965. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/NBU/Kniznica/11_12_2001/662.pdf.
- MUSIL, Libor a Radka JANEBOVÁ. 2007. Mýty o roli sociálnych pracovníka a pracovníc. In: Sociálni práce/sociálna práca – Role sociálneho pracovníka. Roč. 2007, č. 1 s. 50-61. ISSN 1213-6204.

ROHOŇOVÁ, Ľudmila a Mária GAŠPAROVÁ, 2006. Metodika popisu článkov vo formáte MARC 21 s interpretáciou pravidiel AACR: príručka používateľa: verzia V 2.1. [online]. Martin: Slovenská národná knižnica [cit. 2013-01-24]. ISBN 80-89023-69-X. Dostupné z: http://www.snk.sk/nbuu/metodika_clanky_MARC21.pdf.

Kontakt na autora/-ku:

titul, meno a priezvisko autora/-ky, názov vysielajúcej organizácie a jej presná adresa, štát, e-mail (všetky údaje sú písané kurzívou, veľkosť písma 10 b., font písma Times New Roman, zarovnané do bloku).

¹ Poznámka pod čiarou: Typ písma – Times New Roman, veľkosť 10; normálny tvar